

บทที่ ๔

การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการป้องกัน

และแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

การหาทางออกของปัญหานี้ต้องให้สอดคล้องกับสาเหตุดังที่ได้กล่าวมาแล้ว มุมมองต่างๆที่ได้กล่าวถึงสาเหตุและผลกระทบของปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นมุมมองเพื่อการป้องกันและแก้ไขทั้งในระบบครอบครัว ระบบสังคมสิ่งแวดล้อม แม้กระทั่งระบบการศึกษาที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เหมาะกับพัฒนาการของวัยรุ่น แต่จนกระทั่งปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นก็ยังไม่ได้ลดระดับลง

พุทธศาสนามีแนวคิดคำสอนที่สามารถนำมาใช้กับวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกับสังคมได้แม้สังคมนั้นจะเป็นสังคมบริโภคนิยมหรือสังคมวัตถุนิยม หรือจะเป็นสังคมที่ใช้แต่มุมมองทางวิทยาศาสตร์ก็ตาม พุทธศาสนายังมีความเข้าใจมากกว่าวิทยาศาสตร์ในเรื่องของจิตใจมนุษย์ ซึ่งทางวิทยาศาสตร์ไม่นำประเด็นนี้มาเป็นประเด็นในการศึกษา เนื่องจากไม่สามารถวัดหรือวัดได้ยากโดยการใช้เครื่องมือวัดทางวิทยาศาสตร์หรือถึงแม้ว่าจะมีศาสตร์ด้านจิตวิทยา แต่ก็ศึกษาในส่วนที่วัดได้หรือแสดงออกทางพฤติกรรมได้เท่านั้น ตรงกันข้ามกับพุทธศาสนาซึ่งมองมนุษย์ได้รอบด้านทั้งกาย วาจา และใจ สอนให้มนุษย์มองให้ถึงต้นเหตุหรือรากเหง้าแห่งปัญหา หรือต้นเหตุแห่งทุกข์ นอกจากนี้ยังสอนให้มนุษย์มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความจริงแท้ของธรรมชาติ ไม่ใช่ให้เห็นตามที่มนุษย์สมมุติขึ้นมา แต่มีหลักคำสอนสอนให้มนุษย์นำวิถีชีวิตไปใช้กับสิ่งสมมุติได้อย่างผู้ชาญฉลาด การนำหลักธรรมคำสอนมาใช้กับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ควรได้ศึกษาหลักธรรมอย่างถ่องแท้ ศึกษาถึงวิธีการนำมาใช้กับสิ่งสมมุติในชีวิตนี้ได้ถูกต้อง ศึกษาแนวคิด ข้อคิดเห็น มุมมองของผู้รู้ที่มีมุมมองแตกต่างกันนานาประการ เพื่อสามารถนำหลักธรรมนั้นไปใช้ได้อย่างลงตัว สอดคล้องเหมาะสมกับปัญหาหรือเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการพัฒนา

๔.๑ มุมมองของพุทธศาสนาต่อปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ในประเด็นสาเหตุและผลกระทบต่างๆ ของปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนี้ มีนักคิดนักปราชญ์หลายท่านได้ให้มุมมอง ให้แง่คิดหลายประการว่าสาเหตุและผลกระทบที่เกี่ยวข้องและ

น่าจะมีความสำคัญกับปัญหานี้คืออะไร การนำข้อคิดเห็นหรือมุมมองต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา มาศึกษาจะทำให้เราได้แนวคิด ว่าปัญหาคืออะไร เหตุของปัญหามาจากไหน วิธีการป้องกันและแก้ไขเชิงพุทธศาสนาควรทำอย่างไร เพื่อที่จะนำไปสู่การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

ก. มุมมองของพุทธศาสนาต่อสาเหตุของปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ในมุมมองของท่านพุทธทาส^๑ได้กล่าวไว้ในหนังสือ“ลูกเทวดา” ในประเด็นของการสั่งสอนบุตรว่าเด็กทุกคนขณะอยู่ในครรภ์ไม่ได้รับอะไร พอออกจากครรภ์ อวัยวะสัมผัสคือตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็ได้รับการแวดล้อม ได้รับการบำรุง มีสิ่งที่ถูกใจ ความถูกใจทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีตัว ยิ่งถูกใจยิ่งต้องการ ยิ่งยึดมั่นถือมั่นนานไปก็กลายเป็นความเห็นแก่ตัว จึงมีความเห็นแก่ตัวอยู่ในสัญชาตญาณ ชีวิตจะมีความรู้สึกซึ่งเรียกว่าสัญชาตญาณ ชีวิตต้องมีสัญชาตญาณสำหรับที่จะให้รู้จักการดำรงชีวิต สัญชาตญาณมีหลายแขนงที่สำคัญคือสัญชาตญาณแห่งความมีตัวซึ่งติดมากับชีวิต เช่น การหนีภัย การแสวงหาอาหาร การสืบพันธุ์ การต่อสู้ ทารกในครรภ์ก็มีสัญชาตญาณนี้พอกลอดจากครรภ์ได้รับสิ่งแวดล้อมก็จะดำเนินไปตามวิถีความมีตัวกลายเป็นความเห็นแก่ตัว สัญชาตญาณแห่งความมีตัวล้วน ๆ ที่บริสุทธิ์จึงกลายเป็นความเห็นแก่ตัว เป็นการเดินไปสู่ฝ่ายกิเลส ถ้าได้รับการอบรมที่ดีสัญชาตญาณนี้จะเดินเป็นฝ่ายโพธิ์ ปัจจุบันมนุษย์ไม่มีทางที่จะเดินไปฝ่ายโพธิ์ เพราะถูกปล่อยไปตามเรื่องตามราว เด็กๆได้รับความพอใจก็เห็นแก่ตัวจนเต็มรูปแบบ สิ่งนี้จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญว่าจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้ถูกต้องตั้งแต่ชั้นอนุบาลเพื่อจะควบคุมกระแสแห่งสัญชาตญาณให้เดินไปฝ่ายโพธิ์ หมดแรกที่จะต้องฝึก็คือฝึงให้รักพ่อแม่ ฝึงลงไปที่ความรู้สึกให้เด็กรักพ่อแม่รักผู้มีพระคุณอย่างสุดชีวิตจิตใจและพ่อแม่ค่อยๆ ฝึงคุณธรรมอื่นขยายตามไป ถ้าจุดนี้ดีแน่นอนหา ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูต่อพ่อแม่ก็จะตามมา จากนั้นก็จะนำไปสู่ความอดทน อดกลั้น เสียสละ เด็กโตขึ้นมาให้คิดให้ได้ว่าจะไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจน้ำตาไหล แต่ปัจจุบันไม่มีการฝึงหมดนี้ในใจวัยรุ่น วัยรุ่นทั้งหลายจึงพร้อมที่จะทำให้ผู้มีพระคุณน้ำตาไหล ปัญหาเกิดจากเด็กไม่เชื่อฟังพ่อแม่พร้อมที่จะหลอกลวงพ่อแม่ ถ้าเด็กเชื่อฟังอย่างเดียวก็ไม่เกิดปัญหาอะไร ถึงพ่อแม่จะโง่อย่างไรก็ไม่เกิดเรื่องอะไรขึ้นมา ดังนั้นจึงเป็นความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ในเรื่องการอบรมเด็กให้ถูกต้องถือเป็นความรอดของมนุษย์และเป็นความรอดของประเทศของโลกในอนาคตด้วยเราสร้างโลกในอนาคตโดยการสร้างเด็กให้ดีตั้งแต่ชั้นอนุบาลให้ได้

^๑พุทธทาสภิกขุ, ลูกเทวดา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพฯ; หจก.ดิจา มีเดีย, ๒๕๕๔), หน้า ๘-๒๐.

ดังนั้นหากได้สั่งสอนบุตรธิดาให้รู้จัก การสำรวมอินทรีย์ รู้จักเคารพบูชา รักสงสาร เมตตา กรุณาต่อบิดามารดา ครูอาจารย์และต่อบุคคลอื่นๆ รู้จักในหน้าที่ของตนก็เท่ากับเป็นการปลูก วัคซีนทางคุณธรรมให้เด็กตั้งแต่แรกเริ่มดำเนินชีวิต

วรวัช ทองไทย^๒ ได้นำเสนอข้อคิดเห็นของพระพรหมคุณาภรณ์ที่ได้แสดงสาเหตุของ ปัญหานี้ว่านอกจากการอบรมสั่งสอนในครอบครัวแล้ว วิชาความรู้ด้านเพศศึกษาในโรงเรียนเป็น สิ่งที่ไม่ควรมองข้าม เนื่องจากเป็นเรื่องของการศึกษาที่สำคัญที่เกี่ยวกับการดำรงและพัฒนา เผ่าพันธุ์ของมนุษย์ วิชาเพศศึกษาได้บรรจุไว้ในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการมาเกือบ ๓๐ ปี แล้วเพื่อให้เยาวชนไทยได้รู้จักตนเองทั้งทางด้านสรีรร่างกาย หน้าที่ และการดูแลปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ต่อสรีรร่างกายนั้น ถ้ามีการศึกษาที่ถูกต้องไม่เบี่ยงเบนไปในทางอสุส จะทำให้การดำรงเผ่าพันธุ์ ของมนุษย์ได้ประสิทธิผลที่สูงสุด เรื่องเพศศึกษาเป็นเรื่องที่ลงตัวเป็นขั้นตอนอยู่แล้วในสังคมที่มี วัฒนธรรมอันเก่าแก่ยาวนานอย่างในสังคมไทย แต่วิชา“เพศศึกษา”นี้ได้ถูกรวบงำโดยมิชฌาติภูชิ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของเศรษฐกิจทุนนิยม บริโภคนิยม และปัจเจกนิยม ที่เน้นแต่การสนองความ ต้องการแก่ตนเอง แต่ในความเป็นจริงตามธรรมชาติมิติด้านความต้องการของมนุษย์นั้นมีมิติกว้าง ๆ อยู่ ๒ มิติ กล่าวคือมิติของความต้องการที่เป็นกุศลซึ่งเป็นความต้องการที่เกิดจากความรู้หรือวิชา คือต้องการให้ชีวิตมีคุณภาพ ในพุทธศาสนาเรียกฉันทะ แต่อีกมิติหนึ่งของมนุษย์เป็นมิติของความ ต้องการที่เป็นอกุศล เป็นความต้องการที่เกิดจากความไม่รู้หรืออวิชา กล่าวคือเป็นความต้องการสิ่ง เสพปรนเปรอตนเองที่เรียกว่าฉันทหา ความต้องการที่เป็นตัณหาย่อมไม่มีที่สิ้นสุด และเป็นความ ต้องการที่จะบริโภคนแต่เพียงอย่างเดียว จากข้อสมมุติเบื้องต้นที่ไม่ถูกต้องนี้ ทำให้ทฤษฎีและ สมมุติฐานต่างๆ ที่ตามมาของเศรษฐกิจทุนนิยมเป็นไปในรูปแบบ “มากดีกว่าน้อย” “การบริโภคนเป็น สุข การทำงานเป็นทุกข์” รวมถึง “บริโภคนมากมีความสุขมาก บริโภคน้อยมีความสุขน้อย” ธรรมชาติ ของความสุขที่เกิดจากการบริโภคนี้ ถ้าต้องการให้มีความสุขคงเดิมแล้ว ปริมาณของการบริโภคน จะต้องเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยมีกระบวนการโฆษณาชวนเชื่อเป็นตัวสนับสนุนยิ่งกว่านั้นการบริโภคน ของเดิมหรือบริโภคนซ้ำซากจำเจย่อมเกิดความเบื่อหน่าย มีความสุขน้อยลง หรือไม่มีความสุขเลย จึง ไม่น่าแปลกใจที่ทำไมผู้แสวงหาความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์มักจะมีพฤติกรรมทางเพศที่เบี่ยงเบน แปลกประหลาดพิสดารขึ้นไปเรื่อยๆ เช่น ใช้ยาเสพติดร่วมกับการมีเพศสัมพันธ์ มีเพศสัมพันธ์กับ เพศเดียวกัน กับบุตรหลานหรือกับศิษย์ที่ตนเองสั่งสอน กับหญิงอื่นที่มีใช้ภรรยาตน สลับคู่นอนหรือ เปลี่ยนคู่นอน เป็นต้น

^๒วรวัช ทองไทย และชาย โพธิ์สิตา, “เพศศึกษาควรสอนอะไร”, **จดหมายข่าว ประชากรและการ พัฒนา**, ปีที่ ๓๑ ฉบับที่ ๒ (ธันวาคม - มกราคม ๒๕๕๓) : ๕๘-๑๑๕.

พระพรหมคุณาภรณ์^๓ ท่านได้แสดงข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า“เพศ” ถูกนำมาใช้เป็นสื่อในการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าและบริการต่างๆ นอกจากนั้นการประดิษฐ์คำใหม่ ว่า “เพศสัมพันธ์” ซึ่งเป็นศัพท์ที่บัญญัติราว ๒๐-๓๐ปีมานี้เพื่อใช้แทนคำว่า“สืบพันธุ์” ยังมีผลทำให้คนหลายคนเข้าใจผิดว่าเพศสัมพันธ์เป็นคนละเรื่องกับการสืบพันธุ์ โดยคิดไปว่าเพศสัมพันธ์เป็นกิจกรรมของการพักผ่อนหย่อนใจแบบหนึ่ง เป็นกิจกรรมระหว่างคนสองคนที่สามารถทำกันได้ทั่วไปทำให้ลืมนึกไปถึงผลลัพธ์ที่แท้จริงตามธรรมชาติของกิจกรรมนี้ว่า คือการตั้งครรภ์เมื่อไม่ได้นึกถึงจึงไม่ได้หาทางป้องกันไว้ก่อน ก่อให้เกิดปัญหาทางเพศที่สังคมกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันซึ่งคำเดิมนั้นสื่อความหมายได้ตรงกับความเป็นจริงตามธรรมชาติที่สุด เพราะแสดงให้เห็นวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ตรงไปตรงมา และก็บอกถึงผลลัพธ์ที่แท้จริงของการสืบพันธุ์อีกด้วยนั่นคือการมีลูกเพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์ การสืบพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตทั่วไปจะเป็นไปตามสัญชาตญาณ แต่มนุษย์มีปัญญาสังคมมนุษย์ต้องการมากกว่าการสืบพันธุ์ นั่นคือการดำรงเผ่าพันธุ์ที่พัฒนาเรื่อยๆ ขึ้นไป จึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีขึ้นมาเป็นตัวกำกับ เช่น การมีความรัก การแต่งงาน มีความผูกพันในครอบครัว มีเครือญาติ มีการเลี้ยงดูและสั่งสอนลูกเป็นต้น ถ้ามนุษย์ไม่สืบพันธุ์เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยากแล้วมนุษย์ก็จะสูญพันธุ์ได้ ธรรมชาติจึงได้สร้างกลไกเพื่อหลอกล่อให้มนุษย์สืบพันธุ์ถึงนั่นคือเพศรส อุปมาเหมือนการกินอาหารถ้ามนุษย์ไม่กินอาหารเพราะจืดจืดแล้วมนุษย์ก็สูญพันธุ์เหมือนกัน ธรรมชาติจึงได้สร้างกลไกให้มนุษย์รู้สึกอร่อยของอาหาร ถ้าเราเข้าใจในความจริงแท้ของธรรมชาติเช่นนี้แล้ว เราก็สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องในเรื่องเพศสัมพันธ์ แต่ที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันก็เพราะมนุษย์ไปหลงไหลแต่ในเพศรส จนลืมนึกถึงความเป็นจริงตามธรรมชาตินี้ไปว่า เพศสัมพันธ์นั้นตัวสาระที่แท้คือการสืบพันธุ์เพื่อให้มีการคงอยู่ของการดำรงเผ่าพันธุ์ ไม่ใช่แค่การเสพเพื่อเอาเพศรสหรือเอารสชาติทางเพศ

การเปลี่ยนคำเดิมจากสืบพันธุ์เป็นเพศสัมพันธ์ในทุกวันนี้ จึงถูกทำให้เบี่ยงเบนไปจากความจริงแท้ของธรรมชาติ(คือการสืบพันธุ์) ซึ่งทั้งๆที่พุทธศาสนาได้สอนย้ำให้มนุษย์มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความจริงแท้ของธรรมชาติ คำว่าเพศสัมพันธ์จึงเป็นอุบายของทุนนิยม เป็นอิทธิพลของเศรษฐกิจทุนนิยมบริโภคนิยม และปัจเจกนิยมที่ต้องการสนับสนุนให้เกิดมีการบริโภคสินค้าและบริการใหม่ๆด้วยการสนับสนุนให้คนมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น เน้นในเรื่องของเพศรส คือสนับสนุนให้เสพเพศรสโดยไม่ต้องสืบพันธุ์ทำให้เกิดปรากฏการณ์เสพเพศรสเกินขนาด หมกมุ่นกับความคิดที่ว่า

^๓พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), *เพศศึกษาฉลาดแนถ้ามองแค่เพศสัมพันธ์*, เรื่องที่ ๑๔. ในชุด *ธรรมะชุด ธรรมะมองโลก*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://audio.palungjit.com/f65/cd\[๒๓\] มีนาคม๒๕๕๕](http://audio.palungjit.com/f65/cd[๒๓] มีนาคม๒๕๕๕).

การบริโภคมากมีความสุขมาก จึงทำให้เกิดปัญหาทางเพศด้วยความไม่รู้เท่าทัน เช่น วัยรุ่นตั้งครรภ์ การระบาดของเอชไอวีหรือเอดส์ เป็นต้น ยิ่งกว่านั้นค่านิยมปัจเจกบุคคลที่เข้ามาเสริมก็ยิ่งทำให้เกิดปัญหาทางเพศมากยิ่งขึ้นไปอีกเป็นทวีคูณ เพราะปัจเจกบุคคลจะสนใจแต่หาความสุขให้แก่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม^๔ กล่าวโดยสรุปเรื่อง “เพศ” จึงเป็นส่วนหนึ่งของวิชาเพศศึกษาเท่านั้นสาระสำคัญของวิชาเพศศึกษาจึงอยู่ที่ทำอะไรฝ่าฟันรั้วของมนุษย์จึงจะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป โดยต้องพัฒนาให้คนรุ่นใหม่ดีกว่าคนรุ่นเก่าต้องครอบคลุมทั้งในเรื่อง การดำรงเผ่าพันธุ์ และการสร้างคนรุ่นใหม่เนื้อหาโดยสังเขปของหัวข้อการดำรงเผ่าพันธุ์ควรประกอบด้วย เพศสัมพันธ์ พัฒนาการและพฤติกรรมทางเพศ สุขอนามัยทางเพศความรักการเลือกคู่ครอง การสร้างครอบครัว และความอบอุ่นในครอบครัวส่วนเนื้อหาของหัวข้อการสร้างคนรุ่นใหม่ประกอบด้วย การเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญารวมทั้งเนื้อหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปแล้วสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องแก้ไขคือทำความเข้าใจเรื่องเพศสัมพันธ์ให้ถูกต้องหรือสร้างสัมมาทิฐิในเรื่องเพศสัมพันธ์นั่นเอง

พุทธศาสนาสอนให้รู้ตามสิ่งที่เป็นจริงตามธรรมชาติ รู้ว่าสิ่งไหนเป็นของสมมุติ รู้ว่าสิ่งไหนเป็นของจริง รู้ว่าทำไมจึงต้องสมมุติขึ้น รวมถึงรู้ว่าควรจะทำปฏิบัติตนอย่างไรต่อสิ่งสมมุตินั้นด้วย ดังนั้นการศึกษาที่ถูกต้องคือ การสอนให้รู้ถึงความจริงแท้ของธรรมชาติในเรื่องต่างๆ ว่าเรื่องนั้นๆ มีกลไกหรือบทบาทที่แท้จริงตามธรรมชาติอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร มีผลลัพธ์อย่างไร และเราควรปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความจริงแท้ของธรรมชาติหรือกับสิ่งสมมุตินี้อย่างไร^๕ ความรู้ในเรื่องเพศศึกษาก็เช่นเดียวกันต้องแก้ความเข้าใจผิดในเรื่องเพศสัมพันธ์ ที่คิดแต่เพียงว่าเป็นกิจกรรมที่มีเพศรสเป็นสื่อ แต่การเข้าใจเรื่องเพศศึกษาที่เป็นจริงแท้ตามธรรมชาติ ว่าเป็นการสืบพันธุ์เพื่อการดำรงเผ่าพันธุ์ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีเท่านั้น จึงสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ การรู้ความจริงของธรรมชาติย่อมทำให้เราวางท่าทีที่ถูกต้องได้ อุปมาเหมือนกับจุดหมายที่แท้จริงของการกินอาหารคือเพื่อเลี้ยงร่างกายโดยมีรสอร่อยของธรรมชาติเป็นสื่อ แต่เมื่อคนเราไปหลงทีรสอร่อยก็ทำให้กินอาหารที่เกินพอดีจนทำให้โรคต่างๆ แพร่หลายทั่วไปเช่น โรคอ้วน เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ภาวะข้อกระดูกเสื่อมจากน้ำหนักเกิน เป็นต้น

^๔ วรชัย ทองไทย และชาย โพธิ์สิตา, "เพศศึกษาควรสอนอะไร", **จดหมายข่าวประชากรและการพัฒนา**, ๑๑๔-๑๑๕.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. (กรุงเทพฯ ; โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕-๒๖.

ดังนั้นหากมีการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาบูรณาการใช้ในการสอนเพศศึกษาให้ถูกต้อง โดยตัดอิทธิพลความคิดของทุนนิยม บริโภคนิยม และปัจเจกนิยมออกไป แต่ให้เน้นสองเรื่องที่สำคัญ คือ การดำรงเผ่าพันธุ์ และการสร้างคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องของการสืบพันธุ์ และการสร้างครอบครัวที่อบอุ่น พฤติกรรมทางเพศที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและมูลเหตุของปัญหาต่างๆ แม้กระทั่งปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นก็จะเกิดขึ้นน้อยลงหรือไม่เกิดขึ้น หรือแม้เกิดขึ้นก็แก้ไขได้โดยไม่มีใครเสียโอกาส หรือส่งผลกระทบต่อสังคม

พระไพศาลวิสาโล^๖พระนักเขียนอีกท่านหนึ่งก็ให้มุมมองที่เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหานี้ในหัวข้อเช็กส์กับพุทธว่า เรื่องของเพศสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ นั้นถึงแม้ว่าปัจจุบันการมีเช็กส์ส่วนใหญ่ของมนุษย์จะมีการป้องกันไม่ก่อให้เกิดชีวิตใหม่แต่การที่ร่างกายของทั้งฝ่ายหญิงและชายพร้อมจะมีเช็กส์กันได้ไม่ว่าวันเวลาใดๆ จึงมีส่วนทำให้เกิดการผูกพันกันเป็นคู่ๆ และอยู่ด้วยกันอย่างน้อยก็ระยะเวลาหนึ่งซึ่งต่างจากสัตว์จะมีเช็กส์เฉพาะในฤดูติดสัดแล้วก็แยกย้ายกันไปคนละทิศละทางหลังจากหมดสัดปล่อยให้ตัวเมียเป็นฝ่ายดูแลลูกฝ่ายเดียว การอยู่ด้วยกันเป็นคู่ในช่วงเวลาหนึ่งของสัตว์นั้นมีความสำคัญสำหรับการดูแลลูกน้อยที่เกิดมาคือเพื่อให้ลูกเติบโตจนพึ่งตนเองได้เท่านั้นไม่มีคำนึงถึงคุณภาพใดๆ แต่มนุษย์นั้นต่างจากสัตว์ที่ต้องมีการดูแลลูกอย่างใกล้ชิดและเป็นระยะเวลานานหลังจากคลอด หากปราศจากการดูแลหล่อหลอมกล่อมเกลาจากคนในครอบครัวแล้วการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์แบบมีคุณภาพคงเป็นไปได้ยาก

พระไพศาลให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ความสุขจากการมีเพศสัมพันธ์ต้องรู้จักความถูกต้องคือถูกต้องในวัย ถูกต้องในคู่ครองของตนและถูกต้องต่อภาระหน้าที่ของตนก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหานี้ ท่านอธิบายว่าความสุขที่คนส่วนใหญ่รู้จักและคุ้นเคย คือความสุขที่เกิดจากการเสพทางประสาททั้งห้า ซึ่งพุทธศาสนาเรียกรวม ๆ ว่า กามสุข เทียบกับกามสุขชนิดต่าง ๆ แล้วการมีเพศสัมพันธ์เป็นความสุขที่สิ้นเปลืองและอันตรายอย่างมาก อาจถึงมากที่สุด(หากไม่นับสิ่งเสพติดทั้งหลาย) พระพุทธเจ้าอุปมาความสุข (ซึ่งรวมถึงเพศสัมพันธ์)ว่าเหมือนกับการจุดไฟโดยใช้หญ้าและไม้เป็นเชื้อ แม้มันจะให้แสงสว่างแต่ก็ไม่เจิดจ้าเพราะมีควัน ซึ่งไม่เพียงบดบังแสงให้มองมัวหากยังทำให้ระคายเคืองด้วย ในบางที่ยังทรงเปรียบว่าเหมือนกับคบเพลิงทำด้วยหญ้าที่บุคคลถือทวนลม แม้จะให้แสงสว่าง แต่หากถือไว้นาน ๆ มันก็จะไหม้มีอ้อมไหม้แขนและอวัยวะต่าง ๆ อาจทำให้ถึงตายได้ แม้ความสุขด้านกามสุขจะเป็นบ่อเกิดหรืออยู่เบื้องหลังแรงบันดาลใจทางศิลปวิทยาของมนุษย์

^๖พระไพศาล วิสาโล,เช็กส์ กับ พุทธ,[ออนไลน์],แหล่งที่มา:<http://www.visalo.org/article/budAndSex.htm>[๑๒ มกราคม ๒๕๕๕].

อย่างมากมาย โดยเฉพาะวรรณกรรม ดนตรี ศิลปกรรม ซึ่งให้ความเพลิดเพลินแก่นมนุษย์ แต่ในเวลาเดียวกันก็สามารถสร้างความทุกข์แก่ผู้คนได้มากมาย ไม่เพียงความทุกข์ทางกายดังได้กล่าวมาเท่านั้น หากยังรวมถึงความทุกข์ทางใจ เริ่มตั้งแต่ความรุ่มร้อนกระวนกระวายเมื่อเกิดความปรารถนาทางเพศ การดิ้นรนไขว่คว้าเพื่อสนองความปรารถนาให้สมอยากทำทุกอย่างให้มาเป็นของตน ขณะที่ยังไม่ได้มาก็กระสับกระส่าย เคร่งเครียด หากผิดหวังก็ทุกข์ระทม โกรธแค้น อาจถึงขั้นทำร้ายตัวเองและผู้อื่น แต่ถึงแม้จะสมปรารถนา ก็เชื่อว่าจะไม่มีความสุข เพราะเมื่อได้มาแล้วก็ต้องรักษาด้วยความหวงแหน ต้องหนีภัยกับการรักษาความผูกพันเอาไว้แต่เมื่อได้เสพล้มผืนสาน ๆ รัชชาติแห่งเพชรสที่เคยเร้าใจ ก็เริ่มจางคลาย มีการคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ไม่ซ้ำเดิม จนอาจถึงขั้นวิปริตพิสดาร แต่ไม่ว่าจะทำอย่างไร ส่วนใหญ่ก็หนีความเบื่อหน่ายไม่พ้น

ในที่สุดก็อยากหาคนใหม่มาตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนไปเป็นเช่นนี้ไม่จบสิ้น ยังมีข้อจำกัดด้านกฎเกณฑ์ เช่น กฎหมาย ศีลธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ ทำให้ไม่สามารถสนองความต้องการอย่างสมอยากก็ยิ่งทุกข์ใจมากขึ้น อาจถึงขั้นละทิ้งความรับผิดชอบหรือแสวงหาทางออกที่ผิดเช่นเข้าหาอบายมุข หากสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ก็สุขเพียงชั่วคราวเพื่อกลับมาทุกข์ใหม่ เป็นวัฏจักรแห่งสุขและทุกข์ที่หมุนเวียนซ้ำแล้วซ้ำเล่า ดังนั้นหากหมกมุ่นหลงใหลไม่รู้จักปล่อยวาง มันก็ย่อมก่อโทษแก่ชีวิตทั้งกายและใจ พุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธความสุข เพราะเห็นว่ามันเป็นที่มาแห่งความสุข ซึ่งปุณฺณขมมมีใจใฝ่ปรารถนาและยากจะหลีกหนีพ้นจากมันได้ แต่เมื่อจะเกี่ยวข้องกับมันแล้วก็ควรเกี่ยวข้องอย่างถูกต้องคือไม่ให้มันเป็นโทษทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นเช่น มีเพศสัมพันธ์กับคูครองของตนเท่านั้น ไม่ล่วงละเมิดคูครองของคนอื่นตลอดจนรู้ประมาณในวัยที่เหมาะสมในการมีเพศสัมพันธ์ ไม่หมกมุ่นมัวเมาแม้กระทั่งกับคูครองของตนจนเสียหน้าที่และเสียการงาน

พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี(ว.วชิรเมธี) ^๑ ได้มีมุมมองต่อสาเหตุของปัญหานี้โดยเน้นที่สาเหตุสำคัญจากวิธีการเลี้ยงลูก โดยขยายความว่าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่เป็นทั้งต้นเหตุและเป็นทางออกของปัญหาต่าง ๆ จัดเป็นสถาบันที่อ่อนไหว ขณะเดียวกันก็เป็นสถาบันที่ตั้งต้นความดีงามทั้งหมดของชีวิตคนมากกว่าสถาบันใดๆทั้งหมด ที่กล่าวว่าอ่อนไหวเนื่องจากถ้าผู้ตั้งต้นครอบครัวขาดธรรมะสถาบันนี้จะพังลงมาภายในพริบตา และที่เป็นที่ตั้งต้นความดีงามเนื่องจากถ้าผู้ตั้งต้นครอบครัวใช้ธรรมะในการสร้างครอบครัว ก็อาจเป็นที่อุบัติของนักปราชญ์ราชบัณฑิตในหลายๆด้านของโลกได้เช่นเดียวกันท่านมีความเห็นว่า “งานเลี้ยงลูก”ถือเป็นงานใหญ่และสำคัญที่สุด

^๑พระมหาจุฬาลงกรณ (ว.วชิรเมธี),ความขัดแย้งในครอบครัวและการเยียวยาด้วยความรัก ใน รักแท้คือกรุณา ,(กรุงเทพฯ:สนพ.สุภา, พุทธกิจจาน ๒๕๕๑), หน้า๔๘.

ของคนเป็นพ่อแม่ เพราะถือเป็นงานสร้างโลกโดยผ่านการสร้างที่ลูก ที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อน ละเอียดละไม และเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากตัวเด็กมีความซับซ้อนมาก ดังนั้นวิธีการเลี้ยงลูกด้วยตัวเองจึงเป็นหนทางที่ดีที่สุดในการเข้าใจถึงตัวตน ต้องเลี้ยงลูกอย่างมีสติและเข้าใจจริงๆ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงโดยคาดหวังให้ลูกเก่ง และทัดเทียมคนอื่น โดยไม่สนใจความรู้สึกของลูก จนบางครั้ง “ความคาดหวัง” เกิดเป็นความ “พลาดหวัง” เพราะถูกกดดันมากเกินไป ซึ่งบางครั้งไม่เพียงแต่อยากให้ลูกได้รับการศึกษาเท่านั้น แต่อยากให้ลูกเทียมหน้าเทียมตาคนอื่นด้วย ส่งผลให้ลูกต้องถูกใส่ความรู้เต็มไปหมด แต่ขาดทักษะความเป็นมนุษย์ในการใช้ชีวิตเด็กจะมีอารมณ์แปรปรวนสูงมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะสภาพของเด็กแต่ละคนไม่สามารถจะรับทุกเรื่องได้หมด เด็กจะค่อยๆ ออกจากครอบครัว ไปคบเพื่อนฝูงที่เข้าใจตน จึงเป็นปัญหาใหญ่ที่พ่อแม่ไทยต้องตามแก้ไขอยู่ในเวลานี้

ท่านว.วชิรเมธีกล่าวว่าคำสอนทางพุทธศาสนาสอนพุทธศาสนิกชนว่าจิตจะทำงานที่ละเอียด ดังนั้นเมื่อจัดให้เด็กคนหนึ่ง เรียนรู้เท่ากับเด็ก ๕ คนที่คิดและถนัดต่างกันไปเด็กย่อมไม่มีความสุขกลายเป็น “พ่อแม่รังแกฉัน” งานเลี้ยงลูกจึงเปรียบเสมือนงานปั้นพระของศิลปินต้องทุ่มเททั้งชีวิต ผลสัมฤทธิ์จึงจะออกมาดังที่ปรารถนา เช่นกันกับพ่อแม่ที่จะทำงานปั้นพระ(ลูก)ให้เป็นคนประเสริฐของโลก ก็ต้องมีความรู้ ใสใจ และละเอียดละไมมากพอ ซึ่งถ้าไม่มีในเรื่องดังกล่าวนี้ ลูกซึ่งเติบโตขึ้นจะกลายเป็นอนุสาวรีย์ของพ่อแม่ที่ไม่สวยงาม และย้อนกลับมาสร้างปัญหาภาระงานตัวพ่อแม่ตลอดไป และได้ให้ข้อคิดเพิ่มอีกว่าพฤติกรรมของพ่อแม่เป็นสิ่งที่ต้องพึงระวัง พ่อแม่มีแนวคิดอย่างไรพฤติกรรมมักปรากฏออกมาอย่างนั้น ควรฝึกคิดด้านบวกต่อลูก เช่น ทุกคนบนโลกนี้ไม่มีใครที่ใช่ไม่ได้ ทุกคนใช้ได้หมดแต่พ่อแม่ต้องมีปัญญาที่จะสามารถมองเห็นความใช้ได้ของลูก หรือการใช้คำพูดต้องหัดพูดทางบวก ซึ่งมีผลต่อลูกมากถ้าพ่อแม่ยังดุด่าทักสินคิและคำพูดด้านลบทุกวันๆ เด็กจะทำอะไรไม่เป็นเลย และอาหาที่ปรึกษาที่เป็นคนอื่นที่ยากเกินกว่าที่พ่อแม่จะรู้จักและเกินควบคุม แต่คำพูดที่ดีจะช่วยเสริมให้เกิดกำลังใจนำไปสู่ความเชื่อมั่น ในที่สุดถ้ากระทำแล้วไม่สมหวังก็ต้องเรียนรู้ และพร้อมยอมรับที่จะอยู่กับความผิดหวังนั้นอย่างมีสติและใช้ปัญญา “สถาบันครอบครัวจึงเป็นทั้งจุดที่ละเอียดอ่อนและจุดที่เข้มแข็งของมนุษยชาติของเรา เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่อายุยังน้อย ก็จะเติบโตขึ้นพร้อมกับรู้ว่าอะไรดีอะไรไม่ดีหรืออะไรควรทำและไม่ควรทำ การเลี้ยงลูกของมารดาคือการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง ถ้าถูกทำได้ดีก็ควรชื่นชม แต่ถ้าไม่เป็นดังที่หวังก็ต้องยอมรับ และไม่ทุ่มความผิดหวังไปที่ลูกแล้ว

“พระมหาภูติชัย วชิรเมธี, พังหลักคิด เตือนสติพ่อแม่ เลี้ยงลูกให้เป็น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

[http://www.manager.co.th/Family/ViewNews.aspx? \[๑๒มกราคม ๒๕๕๕ \]](http://www.manager.co.th/Family/ViewNews.aspx? [๑๒มกราคม ๒๕๕๕]).

บอกลูกว่าลูกเป็นคนไม่มีความสามารถ มีคำกล่าวว่าเด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวจะข้อมสืออะไรลงไปก็ติดง่ายทั้งนั้น คำเปรียบเทียบบ้างกล่าวชี้ให้เห็นว่าการสั่งสอนและปลูกฝังคนในวัยเด็กย่อมเกิดผลดีกว่าทำเมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่

ดังนั้นทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาเนื้อหาวิชาการศึกษาที่เกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและทั้งที่เป็นส่วนเสริม รวมทั้งวิธีการใช้ชีวิตอยู่กับความสุขที่เป็นความสุขประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นมุมมองทางพุทธศาสนาต่อสาเหตุที่กล่าวได้ว่าถ้าได้จัดการแก้ไขตนเองและปรับแก้ในสิ่งรอบตัวที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องก็จะทำให้แก้ไขปัญหานี้ได้ถึงรากเหง้าของปัญหาอาจดูเหมือนว่าต้องใช้ปัญญาที่แยบคายในการแก้ไขจนบางครั้งท้อแท้ ต้องใช้เวลานาน ใช้บุคลากรมาก ต้องพึ่งพาผู้อื่นมาร่วมมือแก้ไข แต่การทำได้สำเร็จก่อให้เกิดประโยชน์มากมายทั้งต่อตัวบุคคล ต่อสังคมครอบครัว ต่อชุมชน และต่อชาติบ้านเมืองในระยะยาว

ข. มุมมองของพุทธศาสนาต่อผลกระทบจากปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมที่ครอบงำแนวคิดต่างๆ ต่อวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์เหล่านี้มีหลายแง่มุมบางมุมมองประณามการเช่นฆ่าทารกแต่บางมุมมองว่ากำลังทำร้ายผู้หญิงที่กำลังจมดิ่งกับปัญหาที่ยากจะหาทางออกการถูกล่อลอมมาด้วยคำสอนทางพุทธศาสนาด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม ด้วยวัฒนธรรมของความเป็นไทยว่าการเช่นฆ่าทารกในครรภ์ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ย่อมเป็นบาปและชั่วร้ายเสมอ วัยรุ่นที่เป็นเจ้าของครรภ์ย่อมถูกมองว่าเป็นคนชั่วช้า และเมื่อเป็นหญิงสาววัยรุ่นก็มักถูกตราหน้าว่าเป็น ‘เด็กใจแตก’ ส่งผลกระทบทั้งทางร่างกายและทางจิตใจและส่งผลกระทบต่อสังคมรอบข้าง

กรณีที่เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ไปแล้ว การรับมือกับผลกระทบจากปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเด็นที่พบบ่อยและมีความเสี่ยงคือการทำแท้ง เป็นประเด็นที่ทางสังคมให้แนวทางที่เป็นธรรมกับทุกฝ่ายว่า ควรมีหลักการว่าหนึ่งชีวิตไม่ควรถูกเบียดเบียน ดังนั้นการแก้ปัญหาโดยการทำแท้งในแง่วิทยาศาสตร์สุขภาพ มองว่าเป็นอันตรายต่อมารดาทั้งด้านการเสี่ยงต่อการติดเชื้อ เสี่ยงต่อการเสียชีวิตจากมดลูกทะลุ จากการเสียเลือด เสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นหากมีการตั้งครรภ์ในครรภ์ถัดไป เช่น แท้งง่าย รกติดแน่น เสี่ยงต่อภาวะสุขภาพทางจิตที่อาจแปรปรวนสับสน ซึมเศร้าตั้งแต่ยังเป็นวัยรุ่น เป็นต้น แต่ในมุมมองของพุทธศาสนาปัญหาการทำแท้งนี้ก็ถูกหยิบยกมาถกเถียง และให้ข้อคิดเห็นของการไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งในหลายแง่มุม

องค์การอนามัยโลก^๕ ให้ความหมายการแท้ง (abortion) คือการยุติการตั้งครรภ์ก่อนกำหนดคลอด(ก่อน ๒๘ สัปดาห์) เนื่องจากการตายของเอ็มบริโอหรือตัวอ่อนหรือมีการตายของทารกในครรภ์ นั่นคือยุติการตั้งครรภ์เนื่องจากการแท้ง ซึ่งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิดมีโอกาสเกิดการแท้งได้ การแท้งในมนุษย์มี ๒ ประเภทคือ การแท้งเอง (Spontaneous Abortion) และการทำแท้ง(Attempt abortion) แต่โดยทั่วไปในปัจจุบันการทำแท้งหมายถึงการยุติการตั้งครรภ์ก่อนอายุครรภ์ครบ ๒๐ สัปดาห์ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เด็กยังมีน้ำหนักไม่ถึง ๕๐๐ กรัม องค์การอนามัยโลกเน้นเรื่องการแท้งที่ไม่ปลอดภัย(unsafe abortion)เนื่องจากส่งผลต่อภาวะสุขภาพ แม้จะทำถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม

ปัจจุบันการทำแท้งเป็นประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและศีลธรรม และเป็นหัวข้ออภิปรายของหลายประเทศในโลก กฎหมายการทำแท้งเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันอย่างมากรในประเศตะวันตก โดยเฉพาะประเด็นที่ฝ่ายสนับสนุนเห็นว่าการทำแท้งเป็นสิทธิของสตรีที่ตั้งครรภ์ ขณะที่ฝ่ายคัดค้านเห็นว่าทารกที่กำลังเกิดขึ้นมาในครรภ์ มีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ด้วยเช่นกันทางพุทธศาสนากล่าวเรื่องการก่อกำเนิดของชีวิตว่า ถ้าชีวิตมนุษย์เริ่มต้นด้วยเพราะมีการประชุมกันขององค์ประกอบ ๓ ประการอย่างนี้ ก็ถือว่ามีการก้าวลงแห่งครรภ์คือ^๖

๑. มารดาบิดาร่วมกัน(มีเพศสัมพันธ์)

๒. มารดาอยู่ในฤดู (ช่วงเวลาไข่สุก) และ

๓. มีคันธัพพะเข้าไปตั้งอยู่แล้ว (สัตว์ผู้เข้าไปเกิด)

ในทางพุทธศาสนาพระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต)^๗ ได้อธิบายไว้ว่าศาสนาพุทธถือว่าการเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์นั้นเริ่มต้นเมื่อปฏิสนธิในครรภ์มารดา การทำลายชีวิตหรือพรากชีวิตตั้งแต่ในครรภ์หรือการทำแท้งจึงหมายถึง การฆ่ามนุษย์ตั้งแต่ขนาดเล็กที่สุดที่เป็นกลละ(ลักษณะคล้ายหยดน้ำใสมีขนาดเล็กมาก เปรียบขนาดเท่าหยดน้ำมันที่เหลือดิอยู่ทีขณจามรีเส้นหนึ่งซึ่งสับดหยดน้ำมันทิ้งไปแล้ว ๓ ครั้ง แล้วยังเหลือหยดน้ำมันดิอยู่ทีปลายขนนั้นคือขนาดของกลละนั้น) ต่อจาก นั้นเป็นสัปดาห์ที่ ๒ เป็นเมือกข้นเรียกว่าอัมพพะ สัปดาห์ที่๓เป็นขึ้นเนื้อเรียกเปสิ สัปดาห์ที่ ๔

^๕WHO, Adolescent Pregnancy :Issues in Adolescent Health and Development, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://whqlibdoc.who.int/publications/> [๑๑February ๒๕๕๔].

^๖ม.ม. (ไทย)๑๒/๔๕๒/๔๕๓.

^๗พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต),ทำแท้งตัดสินอย่างไร ชีวิตเริ่มต้นเมื่อไร,พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ ; สหธรรมิก,๒๕๓๘),หน้า๑๑-๑๒.

เป็นก้อนเรียกขณะ สัปดาห์ที่ ๕ มีปม ๕ ปมเรียกปัญญาสาขณะก่อเกิดระยะกลละ(รูป)นี้ปฐมจิต หรือจิตแรกพร้อมอรุปขันธ์ทั้ง๓ (เวทนา สัญญา สังขาร)ก็ได้ก้าวลงสู่พร้อมกันแล้วนั่นคือมีคันธัพพะถือกำเนิดเป็นองค์ประกอบจึงเป็นการเริ่มต้นชีวิตมนุษย์^{๑๒} ดังนั้นการแก้ไขผลกระทบด้วยการทำแท้งถือว่าเป็นการกระทำตั้งแต่จุดกำเนิดกลละนั้น ก็ถือว่าเจตนาทำลายชีวิตมนุษย์หรือเป็นการปาณาติบาตแล้ว ประการต่อไปที่ควรคำนึงถึงก็คือสิทธิในชีวิต เป็นสิทธิของผู้มีชีวิตนั้น คนอื่นเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเลี้ยง หรือช่วยเหลือดูแลเท่านั้นไม่ได้เป็นเจ้าของที่แท้จริงไม่มีสิทธิทำลายชีวิตนั้น

ตามหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก หมวดพระวินัยกล่าวว่าฆาตกรรมเป็นบาปหนักที่สุด บาปยิ่งกว่าการฆ่าสัตว์ใดๆ ภิกษุใดฆาตมนุษย์ถือว่าต้องอาบัติปาราชิก หมดสิทธิเป็นสมณะอีก^{๑๓} ซึ่งในทางพุทธศาสนาถือว่าการฆาตกรรมนั้นบาปหนักกว่าการฆ่าสัตว์เดรัจฉานเพราะภาวะของมนุษย์ถือว่าเป็นชีวิตอันประเสริฐ ที่ต่างจากสัตว์เดรัจฉานทั่วไปการทำแท้งเท่ากับการฆาตกรรมคนหนึ่งเลยทีเดียว เพราะพุทธศาสนาถือหลักว่าการปฏิสนธิคือจุดเริ่มต้นของการเกิดเป็นมนุษย์คือมีจิตใจของมนุษย์เกิดขึ้นอยู่ในเซลล์ชีวิตเล็กๆที่ปฏิสนธิกันแล้ว และภาวะแห่งความเป็นมนุษย์นี้จะมีสิ้นสุดก็ต่อเมื่อตายลง ชีวิตมนุษย์เป็นชีวิตที่มีโอกาสสามารถพัฒนาตนให้เจริญงอกงามได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ดังนั้นการฆาตกรรมแม้ตั้งแต่อายุในครรภ์จึงเท่ากับการตัดโอกาสของชีวิตที่จะได้พัฒนาตนต่อไป

ประเวศ อินทองปาน^{๑๔} ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องพุทธศาสนากับการทำแท้งว่าพุทธศาสนาเชื่อต่างจากนักชีววิทยาว่า ทารกไม่สามารถเกิดและเติบโตเป็นมนุษย์ได้เพียงเพราะกระบวนการทางชีววิทยาเท่านั้น พุทธศาสนาไม่เชื่อว่าวัตถุหรือสสารจะสามารถเจริญเติบโตไปได้อย่างมีทิศทางและซับซ้อนเช่นนั้นได้เอง สิ่งที่กำหนดให้ไข่ที่ผสมเชื้ออสุจิแล้วเจริญเติบโตอย่างมีระเบียบมีทิศทางและสามารถมีจิตสำนึกได้ต้องไม่ใช่แค่ตัวไข่และอสุจิที่เป็นเพียงวัตถุ หากแต่ต้องเป็นสิ่งที่มีความผูกพันซับซ้อน ซึ่งสิ่งนี้พุทธศาสนาเรียกว่า “จิต” หรือ “วิญญาณ” ในทัศนะของ

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์,การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์,พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพฯ; สหธรรมิก,๒๕๕๐), หน้า ๒๑๓.

^{๑๓}ดูรายละเอียดใน วิ.มหา.(ไทย)๑/๑๘๐-๑๘๒/๑๕๒-๑๖๖.

^{๑๔}ประเวศอินทองปาน,พุทธศาสนากับจริยศาสตร์ประยุกต์ :การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องพุทธศาสนากับการทำแท้ง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.philos-reli.hum.ku.ac.th/research/praves/buddhism_and_abortion.doc[๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

พุทธศาสนาการฆ่าไม่เกี่ยวกับปัญหาว่าทารกนั้นอยู่ในสัดสัมปชัญญะหรือไม่ การฆ่าคนที่สลบหรือนอนหลับมีค่าเท่ากับการฆ่าคนที่กำลังตื่น เพราะคนเราไม่ว่าจะอยู่ในภาวะใดขั้นห่าของเขายังมีครบถ้วน ทารกที่เพิ่งปฏิสนธิก็เช่นเดียวกันแม้จะเป็นเพียงก้อนเนื้อ แต่พุทธศาสนาก็มองว่าก้อนเนื้อนั้นประกอบด้วยขันธ์ห้าครบถ้วน แม้ขันธ์ส่วนที่เป็นนามธรรมคือจิตและเจตสิกจะยังไม่ทำงานอันส่งผลให้ทารกนั้นอยู่ในภาวะที่ปราศจากรู้สำนึกตน คนไข้ที่หลับไม่ตื่นก็มีขันธ์ห้าเท่ากับคนปกติธรรมดาที่กำลังเดินอยู่บนถนน การฆ่าคนป่วยที่อยู่ในอาการหลับนิรันดร์ก็เป็นการฆ่าที่สมบูรณ์จึงเสมือนฆ่าทารกในครรภ์พระพุทธศาสนาไม่ยอมรับการทำแท้งในรูปแบบใดๆ ด้วยเหตุว่าชีวิตมนุษย์ถูกถือว่าเป็นโอกาสที่มีค่าในภาวะที่จะดำรงอยู่ การทำลายมนุษย์ตัวอ่อนซึ่งถือกำเนิดในครรภ์นับเป็นการทำลายโอกาสที่หาได้ยากยิ่งสำหรับชีวิตที่มีค่าของมนุษย์

พระมหาวิชัย(ว.วชิรเมธี) ได้ร่วมให้ข้อเตือนใจในการสนทนาธรรมในงาน“ลมหายใจแห่งพระคุณแม่” ว่าการที่วัยรุ่นตั้งครรภ์และไม่พร้อมจะดูแลลูกจำเป็นต้องเอาลูกไปไว้สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า หรือละทิ้งให้คนอื่นเลี้ยงโดยเอาลูกไปทิ้งถึงขยะ วางใต้ต้นไม้ วางป้ายรถเมล์ ถือว่าเป็นบาปคำว่าบาปมี ๒ ความหมาย บาปปัจจุบันคือความเดือดร้อนใจรู้สึกผิดไปทั้งชีวิตมีลูกแต่ตั้งใจทอดทิ้ง บาประยะยาวในอนาคตอันไกลคือคนที่กระทำอาจจะเป็นคนที่ถูกทิ้งเหมือนกัน ทางแก้ก็คือชายหนุ่มหญิงสาวถ้ามีความรักต้องมีความรับผิดชอบด้วย นั่นคือ“ความรักให้มาพร้อมกับความรับ” หากไม่พร้อมต้องหาวิธีป้องกัน ยิ่งไปกว่านั้นถ้าได้มีการทำแท้งในวันนี้ต่อไปในวันข้างหน้าถ้าผู้กระทำแท้งเป็นแม่คนจริงๆขึ้นมาจะสะเทือนใจแค่ไหนว่าได้เคยเป็นแม่ที่ทำแท้งลูก แล้วคิดว่าวิญญาณลูกที่ถูกทำแท้งจะคิดถึงเราในแง่ดีไหม^{๑๕} การกระทำนี้จะก่อผลกระทบทางจิตใจ และกัดกร่อนความรู้สึกของผู้ที่กระทำอยู่ตลอดไป เปรียบเสมือนการมีโรคประจำตัวเรื้อรังที่รักษาอย่างไรก็ไม่หายเป็นเพียงการรักษาแบบประคับประคองชีวิตไปตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

ได้กล่าวข้างต้นไว้ว่าแม้ในสังคมพระภิกษุ การพรากชีวิตมนุษย์ถือว่าต้องขาดจากความเป็นภิกษุและถูกพิจารณาโทษตามบัญญัติในพระวินัย จากนั้นจึงพิจารณาโทษตามกฎหมายบ้านเมืองเช่นเดียวกันในสังคมชาวบ้านที่ไม่ใช่พระภิกษุเมื่อทำอะไรก็ต้องยอมรับความจริงของสิ่งที่ทำนั้น ถ้าอะไรเป็นโทษก็ต้องยอมรับว่ามันเป็น การจะพิจารณาว่าบาปมากหรือน้อยก็พิจารณาไปตามหลักการของทางพุทธศาสนา ว่าสัตว์หรือชีวิตที่ถูกพรากนั้นมีคุณมากน้อยเพียงใด คุณที่เจตนาของผู้กระทำว่าทำด้วยเจตนากิเลสที่แรงเพียงใด และคุณที่ความเพียรพยายามในการพรากว่า หมายมั่นจงล้างจง

^{๑๕} ASTVผู้จัดการออนไลน์,เปิดมุมมองวันแม่แบบเด็ดๆ กับท่าน ว, วชิรเมธี, [ออนไลน์],แหล่งที่มา : [http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx\[๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๕\]](http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx[๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๕]).

ผลาญไม่เลิกราด้วยอารมณ์โกรธรุนแรงเพียงใด^{๖๖} ในเมื่อพุทธศาสนามองว่าบุตรในครรภ์แม้วันแรกก็ถือว่าเป็นมนุษย์แล้วเช่นนี้ ในการตัดสินใจกระทำใด ๆ เพื่อยุติปัญหาการตั้งครรภ์ด้วยการทำลายชีวิตว่าเป็นการสมควรหรือไม่สมควร จึงเป็นเรื่องที่ต้องวินิจฉัยเป็นกรณีๆ ไป ไม่มีคำตอบที่เป็นอันสิ้นสุด ดังนั้นวิชาชีพใดที่เกี่ยวข้องต้องใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจอะไรลงไป แต่สิ่งที่ควรจะต้องตระหนักรู้ไว้อยู่ตลอดเวลาในการที่จะตัดสินใจว่าควรหรือไม่ควรทำ แท้ก็ชีวิตเล็กๆ ในครรภ์นั้นได้มีภาวะของความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นแล้วหาใช่แค่เซลล์เล็กๆ หรือก้อนเนื้อก้อนเล็กๆ อย่างที่เคยเข้าใจแต่อย่างใด ดังนั้นการพิจารณาแก้ปัญหานี้โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นไปเพื่อป้องกันผลกระทบด้านต่างๆ ที่จะตามมาแก่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์จะต้องใช้ปัญญาพิจารณาอย่างดีที่สุด ต้องให้เกิดผลดีมากที่สุดทั้งแก่ชีวิตมารดาและทารกในครรภ์ ต้องเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเมตตากรุณา มีจริยธรรมต้องการที่จะช่วยเหลืออย่างแท้จริง มีจิตใจที่ปรารถนาดีไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง การปฏิบัตินั้นก็จะเป็นการปฏิบัติที่เป็นจริยธรรมอย่างดีที่สุด เป็นการปฏิบัติที่ต้องใช้ทั้งปัญญาและเจตนาแม้จะมีความผิดพลาดขึ้นมาก็คือเป็นเรื่องของเหตุสุดวิสัยซึ่งปัญญาเราหยังไปไม่ถึง^{๖๗}

ผลกระทบของปัญหานี้มีผลต่อภาวะสุขภาพ มีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต ต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ต่อสถานะทางสังคมของวัยรุ่น และต่อการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบข้าง จนกระทั่งสังคมต้องเรียกร้องให้องค์กรต่างๆ เข้ามาช่วยกันแก้ปัญหา เพื่อให้สังคมอยู่โดยเรียบร้อย และเพื่อให้มีการพัฒนาประเทศชาติโดยเยาวชนที่เป็นกำลังของชาติ แต่ถ้าให้การศึกษาที่ผิดมาตั้งแต่ต้นตั้งแต่ในสถาบันครอบครัวจนถึงสังคมรอบข้างของวัยรุ่น เขาก็จะมีความสุขอย่างเดียวจากการเสพอยากได้สิ่งต่าง ๆ แบบไม่จำกัด ไม่มีวินัยเพิ่มพูนนิสัยใฝ่เสพมากขึ้นจากการที่วัยรุ่นขาดความมีวินัยในตนเอง ไม่สามารถควบคุมตนเอง มีพฤติกรรมตามใจตนเอง จึงเป็นเหตุให้มีพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงต่อตนเองและต่อสังคมรอบข้าง ดังเช่นปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรและปัญหาต่างๆ ที่โยงใยสืบเนื่อง แต่ถ้าวัยรุ่นมีการเรียนรู้มีการศึกษาที่ถูกต้องตั้งแต่ในครอบครัว เขาจะหลุดพ้นจากการใฝ่เสพมาสู่การใฝ่ศึกษามีความสุขจากการได้เรียนรู้ ครอบครัวก็มีการสอนคอยหนุนหรือสร้างบรรยากาศที่เป็นไปเพื่อปลูกเร้าคุณธรรม ชีวิตในครอบครัวก็จะมีปัญหาน้อยลงวัยรุ่นก็หาความสุขจากในบ้านได้ ไม่ก่อผลกระทบให้กับสังคม วัยรุ่นก็จะมีวิถีชีวิตที่มีความเคยชินในการประพฤติปฏิบัติที่ดีจนก่อให้เกิดวินัยในตนเองและครอบครัวได้ ดังนั้นสังคม พ่อแม่ คุณครู

^{๖๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ทำแท้งตัดสินใจอย่างไร ชีวิตเริ่มต้นเมื่อไร , หน้า ๒๔-๒๕.

^{๖๗} พระพรหมคุณาภรณ์, การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์, หน้า ๔๘๓-๔๘๕.

กัลยาณมิตรต้องสร้างความคิด ความประพฤติที่เป็นความเคยชินที่ดีให้วัยรุ่นได้เห็นและได้ปฏิบัติตาม เป็นธรรมดาว่าการจะหวังให้วัยรุ่นทุกคนทำอะไร โดยต้องคิดพิจารณาทุกอย่างเป็นเรื่องที่ยาก โดยมากมักจะทำตามกันบางทีครอบครัวและสังคมไม่ทันได้ช่วยดูแลวัยรุ่นทำตามไปแล้ว ถ้าเป็นความเคยชินที่ไม่ดีทำตามๆกันไปจนเกิดเป็นค่านิยมโดยไม่คำนึงถึงวินัยหรือการจัดสรรระบบชีวิตให้มีแบบแผนก็ก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคม

จากมุมมองทางพุทธศาสนาต่อสาเหตุ และต่อผลกระทบของปัญหาการตั้งครกในวัยรุ่น พบว่าการแก้ไขตามประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการตั้งครกในวัยรุ่น เช่น แก้ไขตามสาเหตุของปัญหา แก้ไขป้องกันตามผลกระทบที่เกิดขึ้น ต้องนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาเป็นเกณฑ์ หรือเป็นแนวทางหลักในการประยุกต์ใช้คิดแก้ปัญหาอาจต้องใช้เทคนิคกลยุทธ์ ใช้ศิลปะในการพูดในการเจรจาสอน โน้มน้าว เพื่อเป็นการปลูกฝังให้วัยรุ่นปฏิบัติตามได้ถูกต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงของวิถีชีวิตและธรรมชาติ อาจต้องใช้เวลานานในการปลูกฝังเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ แต่จะได้ผลที่คุ้มค่าและยั่งยืนและขยายไปยังบุคคลอื่นๆ จนถึงขยายสู่ระดับชุมชนสังคมได้

๔.๒. การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครกในวัยรุ่น

การที่สังคมได้พยายามค้นหาสาเหตุให้ครอบคลุมทุกมิติเพื่อหาทางออกให้กับปัญหาการตั้งครกในวัยรุ่นนั้น แม้พบสาเหตุแต่ปัญหาก็ไม่ได้หมดไปกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หลักการหลายๆอย่างได้นำมาบูรณาการเพื่อช่วยลดปัญหา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก็เป็นหลักพื้นฐานสำคัญที่สามารถช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาก็ได้ และไม่เฉพาะเพียงแก้ปัญหาที่ประเด็นเดียวสามารถครอบคลุมถึงปัญหาอื่นๆได้อย่างกว้างขวาง สังคมไทยเป็นสังคมพุทธชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา การศึกษาหรือการนำหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตถือเป็นเรื่องที่สำคัญ พุทธศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีปัญหาเมื่อได้รับความทุกข์เจ็บไข้ได้ป่วยหรือเผชิญภาวะวิกฤติ มีความสำคัญต่อวัฒนธรรม ความเชื่อ ความหวัง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจ การป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าสามารถหาทางป้องกันได้ดีและรัดกุมจะทำให้เกิดการพัฒนาตนและพัฒนาสังคมในประเด็นต่างๆที่เป็นไปในทิศทางเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พุทธศาสนานั้นเน้นที่การมองตน การวิเคราะห์ตนเอง การรู้จักตนเองเพื่อสิ่งที่สำคัญคือการฝึกตนพัฒนาตนไปในทิศทางหรือในวิถีทางที่เป็นกุศล

ท่านพุทธทาส^{๙๔} กล่าวว่า การที่เด็กจะละความเลว ความชั่วอบายมุขต่างๆ ถ้าผู้ใหญ่รู้จักเอาธรรมะหรือเอาคำสอนในพุทธศาสนาในส่วนของผู้ครองเรือน หรือผู้ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมทั่วไปมาประยุกต์ใช้สอนให้กับเด็กก็จะทำให้เด็กมีสติรู้ว่าอะไรควรไม่ควร แต่ผู้ใหญ่มักมองว่าธรรมะชั้นสูงเอามาใช้กับเด็กไม่ได้ ในความเป็นจริงธรรมะอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าเอามาใช้กับเด็กได้ทุกระดับ เมื่อเด็กเข้าใจก็จะละในสิ่งที่ครูสอนให้ละ ไม่ทำในสิ่งที่พ่อแม่ไม่ต้องการให้ทำ แต่เด็กต้องเข้าใจธรรมะนั้นอย่างแท้จริง เช่น สอนเด็กเรื่องขันธ ๕ ถ้ายึดถือด้วยอุพทานว่าเป็นตัวถ่วงมันจะกีดเขา กีดเขาทำให้เป็นทุกข์ การใช้คำว่ากีดเด็ก ๆ ก็ต้องเข้าใจว่ายึดถือสิ่งใดสิ่งนั้นแหละมันจะกีดเขา รักสิ่งใดสิ่งนั้นแหละมันกีด เมื่อเข้าใจก็จะไม่ยึดมันถือมันสิ่งใดให้มันกีดตัวเขาให้ตัวเขาทุกข์ ธรรมะไม่ว่าชั้นไหนก็บรรเทาความยึดมั่นถือมั่น เด็กๆ ควรรู้ตั้งแต่เล็กๆ ทำที่เขาควรรู้ รู้แล้วค่อย ๆ ขยายไปเรื่อย ๆ เมื่อเด็กจดจำอย่างฝังใจว่าบิดามารดารักและเป็นห่วงและเป็นที่รักที่พอใจสูงสุดของเขาในโลกนี้ ไม่มีใครรักเขายิ่งไปกว่าบิดามารดา เราก็จะสามารถปลูกฝังว่าเขาจะต้องเป็นลูกที่ดีของบิดามารดา รวมถึงเป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน เป็นคู่ชีวิตที่ดีของคู่ชีวิตของเขา ทำยที่สุดเขาก็เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ

จากการที่สังคมได้สะท้อนให้เห็นปัญหาของวัยรุ่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ดิตยาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ การมีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น ในภาพรวมของสาเหตุก็คือหลักการดำเนินชีวิตด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เสื่อมลง กลายเป็นปัญหาสำคัญของสังคม การปลูกฝังให้วัยรุ่นมีจริยธรรมประจำใจในการดำเนินชีวิตจึงเป็นเรื่องจำเป็น ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่จะขัดเกลาวัยรุ่น^{๙๕} ซึ่งต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก ลักษณะครอบครัวที่ดีตามหลักพุทธศาสนาได้แก่ครอบครัวที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีคุณลักษณะเป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้อง เด็กเป็นผู้สืบทอดอารยธรรมของมนุษยชาติ ผู้ปกครองต้องอบรมสั่งสอนให้มีชีวิตที่ดีงาม โดยการปลูกฝังให้บุตรได้พัฒนาตนเองทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ สติปัญญาอย่างครบถ้วนและต้องกระทำอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ สถาบันครอบครัวจึงต้องมีความรู้ มีการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมให้เป็นแบบอย่าง ต้องมีหลักยึดที่เป็นสิ่งชี้แนะให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ในที่นี้ก็คือ หลักธรรมของศาสนา โดยเฉพาะคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีไว้มากมาย

^{๙๔} พุทธทาสภิกขุ, ลูกทวดา, หน้า ๒๑-๒๒.

^{๙๕} พระมหาบุญเพียรบุญญวิริโย (แก้วน้อย), “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๖๕-๑๗๑.

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งวัยรุ่นสามารถปฏิบัติตามได้โดยให้สอดคล้องไปกับวิถีชีวิต(life style)มีหลายหลักธรรม วัยรุ่นควรรู้จัก ศึกษาและยึดหลักธรรมที่สอดคล้องมาเป็นแนวทางเพื่อช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ก. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัยรุ่นควรนำมาใช้ป้องกันและแก้ปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

- ๑) หลักอิทธิบาท ๔
- ๒) หลักอบายมุข
- ๓) หลักมิตรแท้ – มิตรเทียม
- ๔) หลักทศ ๖
- ๕) อินทรีย์๖และอินทรีย์สังวร(การสำรวมอินทรีย์)
- ๖) หลักวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ไม่เพียงแต่วัยรุ่นเท่านั้นที่ต้องใช้หลักธรรมแก้ไขปัญหาดตนเอง ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคือบิดามารดาและบุคลากรองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็ต้องรู้จักการเลือกหลักธรรมของพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ การแก้ปัญหาคควรให้ เป็นไปด้วยความนุ่มนวล สุญเสีย่น้อยที่สุด ถ้าผู้ที่มีหน้าที่รู้จักและศึกษาหลักธรรมนั้นให้อ่องแก่ ประโยชน์ที่ได้จะได้ทั้ง ๓ กลุ่มคือกลุ่มวัยรุ่น บิดามารดาและกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญประโยชน์นั้น ต้องยั่งยืนและคุ้มค่าต่อวิถีชีวิตของวัยรุ่นและสังคมให้มากที่สุด หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับบิดามารดา หรือบุคลากรองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้มีดังนี้

ข. หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่บิดามารดาควรนำมาใช้ป้องกันและแก้ปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

- ๑) สมชีวิธรรม ๔
- ๒) ฃรวาสธรรม ๔
- ๓) พรหมวิหารธรรม ๔
- ๔) อินทรีย์ ๖หรืออินทรีย์สังวร

ค. หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่องค์กรที่เกี่ยวข้องควรนำมาใช้ป้องกันและแก้ปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

- ๑) อรรถ ๓
- ๒) พรหมวิหาร๔

๓) บุคคล ๔

๔) จริต ๖

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) ได้แสดงรายละเอียดถึงลำดับการทำความเข้าใจกับชีวิตในทัศนะทางพุทธศาสนาไว้ในหนังสือพุทธธรรม^{๒๐} เป็น ๕ ลำดับ ลำดับแรกว่าชีวิตนี้คืออะไร คือที่ประชุมของขันธห้า ลำดับที่สองว่าชีวิตนี้เป็นอย่างไรก็คือชีวิตนี้ไม่เที่ยง อยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ ลำดับที่สามชีวิตนี้เป็นไปอย่างไรชีวิตก็ดำเนินเป็นไปตามวงจรของปฏิจจสมุปบาทซึ่งเป็นกระบวนการทำกรรมและการให้ผลของกรรมทั้งหมด ลำดับที่สี่ชีวิตควรให้เป็นอย่างไรในพระพุทธศาสนาจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ควรให้เป็น คือดำเนินชีวิตให้บรรลุถึงพระนิพพาน และลำดับที่ห้าลำดับสุดท้ายซึ่งสำคัญมากคือควรให้ชีวิตของเราเป็นอยู่อย่างไร ซึ่งเป็นเรื่องของ การนำความรู้เกี่ยวกับตัวสภาวะธรรมสังขารมคาสอนของพระพุทธองค์ ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจริง เป็นเรื่องของวิธีปฏิบัติ เป็นวิธีการที่เป็นหนทางดำเนินชีวิตให้ถึงความดับทุกข์ เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทาหรือเรียกง่าย ๆ ว่ามรรคมิถุงค์๘ (อริยอัฏฐังคิกมรรค) เป็นการปฏิบัติตนเพื่อพยายามให้ชีวิตที่เป็นอยู่นี้ให้รอดและที่สุดต้องพยายามให้ชีวิตเป็นอยู่นี้ให้ดี ด้วยการหมั่นเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติพัฒนาชีวิตตนเองให้ก้าวหน้าไปในครรลองของมรรคทั้ง๘

การทำความเข้าใจกับชีวิตที่ว่า ควรให้ชีวิตของเราเป็นอยู่อย่างไร จึงสอดคล้องกับการที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมของกลุ่มบุคคลทั้ง ๓ กลุ่ม (วัยรุ่น บิดามารดา สังคมหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง) มาประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครกในวัยรุ่น ซึ่งเป็นเรื่องของการนำความรู้เกี่ยวกับสังขารมคาสอนไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจริง เป็นเรื่องของวิธีปฏิบัติ ที่เป็นหนทางดำเนินชีวิตให้ถึงความดับทุกข์ หรือให้ถึงทางออกของปัญหานั้นๆ

หลักธรรมซึ่งได้กล่าวมานั้น เมื่อนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสอนหรือให้คำแนะนำแก่วัยรุ่น อาจต้องมีการปรับให้เป็นภาษาที่วัยรุ่นฟังแล้วเข้าใจง่าย เช่น การปรับคำสอนในหลักธรรมให้เป็น สุภาษิต คำคม หรือสำนวนที่เขาคุ้นหู หรือคุ้นเคย ไม่ให้เกิดภาวะที่เสมือนว่า “ธรรมะเหมือนยาขม” ไม่ให้เกิดช่องว่างที่เป็นคนละขั้วระหว่างผู้แนะนำกับผู้รับคำแนะนำ หรือใช้วัฒนธรรม ความเชื่อ เรื่องเล่าต่าง ๆ มาใช้ให้เป็นฐานคิดหรือเป็นแนวคิด (concept) ให้เขาดึงด้วยเด็ก เป็นการปลูกฝังฐานคิดที่เข้าใจหลักคุณธรรม จริยธรรมตั้งแต่วัยเด็ก แต่ผู้ให้คำแนะนำหรือผู้ที่ช่วยแก้ปัญหาต้องเข้าใจหลักธรรม และยึดหลักธรรมนั้นเป็นแนวทางให้มั่นคงเป็นเบื้องต้น เพื่อไม่ให้ตนเองไขว้เขว หรือ

^{๒๐} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ), หน้า ๑๕, ๖๗, ๗๕, ๑๕๑, ๔๐๐, ๕๗๐.

เสียกระบวนการทำงานในการป้องกันและแก้ไขปัญหามา จากหลักธรรมดังได้กล่าวสามารถแสดงหรืออธิบายถึงการนำมาประยุกต์ใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหามา โดยแยกอธิบายตามสาเหตุของปัญหาที่มีเหตุมาจากตัวของวัยรุ่นเอง จากครอบครัว และจากสังคมสิ่งแวดล้อมดังนี้

ก. สาเหตุของปัญหาที่มาจากวัยรุ่น

๑. จากบุคลิกส่วนตัวของวัยรุ่น

วัยรุ่นที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงจะมีแนวโน้มไปในทางมิชอบทางจิตวิทยาเด็กวัยรุ่นเหล่านี้จึงไม่ค่อยเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นเด็กที่ “ถือดีหรืออวดดี” มีความคิดความเชื่อที่ไม่เหมาะสม คิดว่ารับผิดชอบชีวิตได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นดังวลีที่ว่า “ปึกกล้าขาแข็ง” อยากเป็นอิสระไม่ฟังใครทั้งสิ้น เช่น การตัดสินใจไปเที่ยวสองต่อสองกับเพื่อนชาย ในวันเวลาและสถานที่ที่ล่อแหลมต่ออันตรายทางเพศ โดยมั่นใจและไว้วางใจเพื่อนชายจนไม่คำนึงถึงอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดกับตนเอง

การแก้ปัญหา

ก) บิดามารดา และสังคมที่แวดล้อมต้องมีความอดทนใจเย็นและให้ความเมตตาต่อวัยรุ่นบุคลิกลักษณะนี้ ต้องรู้จักการฟัง และมีเทคนิคการสอน แนะนำด้วยเมตตา มีศิลปะการพูดที่นุ่มนวลใจเพื่อให้เขาชะลอความคิดและการกระทำ มีความภูมิใจยังคิด เช่น โดยการยกตัวอย่างกรณีเสียหายต่าง ๆ ขณะเดียวกันยกตัวอย่างที่มีทางออกที่ดี นำตัวอย่างที่หลากหลายมาเป็นข้อมูลให้เขาได้คิดเป็นต้น โดยใช้หลักการ “น้ำร้อนปลาเป็นน้ำเย็นปลาตาย” และถ้าทำได้ก็คือสามารถทำให้เขาเปลี่ยนใจไม่ทำสิ่งที่เสี่ยงนั้น

ข) วัยรุ่นฝึกนำหลักโยนิโสมนสิการมาใช้หรือเรียกง่าย ๆ ว่า “คิดให้ดีก่อนที่จะทำ” หลักนี้เป็นการคิดแบบใคร่ครวญ ไตร่ตรองรอบด้านฝึกตนให้รู้ทันความคิดของตนให้ทันความคิดของมิตรผู้ชักชวน เช่น เราตัดสินใจทำเรื่องที่เสี่ยง ๆ เรื่องนี้ด้วยเหตุใด ด้วยอารมณ์หรือด้วยการประชดใครบางคน หรือทำเพื่อเรียกร้องความสนใจจากคนรอบข้าง เรื่องที่กำลังจะทำความเสียหายต่ออนาคตตนเองและครอบครัวหรือไม่ ถ้าผิดพลาดจะแก้ไขได้อย่างไร เป็นต้น

ค) วัยรุ่นควรนำหลักปรโตโมหะมาใช้ คือการฝึกตนให้มีกัลยาณมิตรด้วยการฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฟังผู้ใหญ่ดึกเตือน ฟังญาติพี่น้องเพื่อนฝูง หรือฟังข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจและเป็นการระวังภัยแก่ตน ดังสุภาษิตไทยที่ว่า “สี่เท้ายังรู้พลาดนักปราชญ์ยังรู้พลั้ง” ดังนั้นกัลยาณมิตรซึ่งอาจเป็นตัวบุคคล หรือตัวสื่อต่าง ๆ เช่นบทความ เสียงคำสอน หรือการปรึกษาทางโทรศัพท์ วัยรุ่นก็ควรที่จะรับฟังบ้าง ถือเป็นการนำหลักปรโตโมหะมาใช้ในวิถี

ชีวิตประจำวันของคน โบราณกล่าวไว้ว่า แม้แต่เสียงจิ้งจกร้องทัก ยังต้องหยุดฟังเป็นคำเปรียบเทียบกับว่าเราควรรับฟังความคิดของผู้อื่น ไม่ว่าผู้นั้นจะอายุน้อยหรือมีคุณวุฒิวิญญูที่อ่อนกว่า ผู้ให้คำแนะนำเปรียบเสมือนผู้ชี้เส้นทางที่ถูกในยามที่ต้องอยู่ในภาวะที่จวนหนทาง พระสัมมาสัมพุทธเจ้ากล่าวถึงคุณธรรมเรื่องการยอมรับฟังความคิดเห็นและข้อแนะนำของผู้อื่นนี้ว่า “ความเป็นผู้ว่าง่าย สอนง่าย” เป็นธรรมที่ปรากฏในมงคลสูตร^{๒๑} ซึ่งมี ๓๘ ประการถ้าผู้ใดมีธรรมอันเป็นผู้ว่าง่าย สอนง่าย อยู่ในตัวแล้ว ผู้นั้นย่อมถึงความสวัสดิในทุที่ทุกสถานและมีความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้ความหมายของความเป็นผู้ว่าง่าย สอนง่ายไว้ว่า หมายถึง “ความเป็นบุคคลที่พูดด้วยง่าย, สอนง่าย รู้จักรับฟังด้วยเหตุผล”^{๒๒} เป็นคุณธรรมที่ทุกคนควรถือปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นผู้น้อย ผู้ใหญ่ หรืออยู่ในฐานะใดๆ เป็นคุณธรรมที่จะทำให้มีความฉลาดและช่วยเหลือตนเองได้ตน คือไม่ถือดี ไม่ถือตัวและไม่สำคัญตัวเองว่าดีกว่าผู้อื่น อาทิเช่นถือตนว่าการศึกษาดีกว่า วิญญูสูงกว่า คุณวุฒิสูงกว่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังช่วยละอุปาทานคือการไม่ยึดถือในสิ่งที่มี ที่เป็นหรือถือมั่นในกิเลสต่าง ๆ

๒. จากความต้องการหาประสบการณ์

วัยรุ่นเกิดความจำเจซ้ำซาก อยากหาสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ชอบความตื่นเต้น ทำทาบกับการที่อยากจะกระทำผิดต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ ของทางบ้านและกฎของสังคม

การแก้ปัญหา

ก) บิดามารดา และสังคมที่แวดล้อมต้องมีความอดทนใจเย็นและใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ต่อวัยรุ่นในสาเหตุประการนี้ด้วยเช่นกัน เพราะในความอยากรู้อยากเห็นใหม่ๆ นั้น บางเรื่องเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุน เมื่อเขาทำได้ต้องชื่นชมยินดี เมื่อเขาพลาดพลั้งต้องให้อภัยและวางใจเป็นกลางไม่ซ้ำเติมเพราะการซ้ำเติมเป็นการกระทำที่ไม่ตั้งอยู่บนฐานของความเมตตาจากผู้ใหญ่ เป็นการทำให้เขาค่อย ๆ หนีห่างไปจากผู้ใหญ่และไปหาที่พึ่งพาอื่นเช่น เพื่อนชาย และอาจพึ่งพาอบายมุขต่าง ๆ การฝึกให้เด็กได้ลองในสิ่งที่น่าลอง แต่สอนให้หัดยังตัวเองในสิ่งที่อันตรายจึงเป็นวิธีที่สำคัญที่บิดามารดาควรสอนเขาตั้งแต่วัยเรียน

ข) บิดามารดา และสังคมที่แวดล้อม ต้องศึกษา รู้จัก และรู้ทันในสิ่งที่เขาแสวงหา และต้องการเปลี่ยนแปลง จากนั้นจึงจะให้แนวทางว่าสิ่งที่เขากำลังแสวงหาและนำทาบ

^{๒๑} พ.บ. (ไทย) ๒๕/๑๐/๘.

^{๒๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕๕.

นั้นก่อนประโยชน์หรือมีโทษเพียงใด ถ้ามีโทษจะเล็งทำสิ่งใหม่อันใดที่มีประโยชน์ถือเป็นการ “ร่วมด้วยช่วยกัน” คิดด้วยกัน เสมือนระดมสมอง แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เด็กจะรู้ว่าเขาไม่โดดเดี่ยว มีผู้ร่วมทางที่ดีในการแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา วิธีการต่าง ๆ นี่เป็นไปเพื่อฝึกเด็กในการดำเนินชีวิตที่ให้เป็นไปเพื่อบรรลุประโยชน์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตมนุษย์ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกประโยชน์ที่เป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตมนุษย์ว่าอรรถะหรืออรรถ๓

ค) บิดามารดา และสังคมที่แวดล้อม ต้องคอยแนะนำสั่งสอนให้เขารู้จักการคบมิตร รู้จักเลือกคบมิตร แยกแยะลักษณะของมิตรได้ว่าเป็นมิตรแท้หรือมิตรเทียม รู้จักว่าเขาเป็นเพื่อนชั่วหรือเพื่อนดี รู้จักอภัยมุขและวัฒนธรรมมุข คือรู้ว่าสิ่งใดนำไปสู่ความเลื่อมล้ำใดเป็นหนทางที่จะทำให้เลื่อมล้ำ ขณะเดียวกันรู้ว่าสิ่งใดที่จะทำให้ชีวิตเจริญและมีการพัฒนาตนให้ไปสู่ทิศทางที่ดีที่เป็นกุศลธรรมการสอนจึงควรชี้ให้เด็กได้เรียนรู้จักทั้งส่วนดีและส่วนที่เลวได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจถึงคุณลักษณะของการเป็นคนดี แต่ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ที่จะทันคน ว่ามีความเจ้าเล่ห์เพทุบาย โกงกหลอกลวง พวก “หน้าไหว้หลังหลอก” พวก “มือถือสาปากถือศีล” เป็นต้น ซึ่งเขาจะพบปะปนกันอยู่ในหมู่เพื่อนและคนในสังคม เรียนรู้ที่จะเข้าใจลักษณะดีและไม่ดีของพฤติกรรมของคน ทำให้ขณะที่วัยรุ่นคลุกคลีกับเพื่อนและผู้คนต่างๆ จะได้ไตร่ตรองดูคนเป็น ได้ช่วยในการยับยั้งชั่งใจ

ง) วัยรุ่นต้องฝึกนำหลักโยนิโสมนสิการมาใช้ด้วยเช่นกัน เพราะการคิดแบบไตร่ตรองอย่างรอบด้านว่าการทำอะไรที่แปลกใหม่ทำทลายสังคม ทำทลายครอบครัวนั้น ก่อผลกระทบแก่ใคร อาจทำให้ดีกรีหรือความอยาก “ลองของใหม่ๆ” หรืออยากทำอะไรที่ “แหวกแนว” ลดลงได้ หรือเป็นการนำความคิดอยากลองทำเข้าไปอยู่ในช่วงของการชะลอความอยาก เช่น “รออีกสักระยะ รอดูอะไรๆ ไปก่อน” เป็นการใช้ระยะเวลาช่วยบรรเทาปัญหา ซึ่งในเวลานั้นถ้ามีผู้ค้นพบปัญหาของเขา ก็อาจจะเบี่ยงเบนประเด็น หรือได้ทางออกที่ดีแก่เขาและไม่ก่อปัญหาเพิ่ม

จ) วัยรุ่นควรใช้หลักอิทธิบาท ๔ มาฝึกทำในสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นการพัฒนาตนและเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น มีความชอบและศรัทธาในเรื่องที่ดี ในทางที่เป็นกุศลและเพียรพยายามในการกระทำนั้น “ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น” เช่น การฝึกเรียนวิชาหรืออาชีพเสริมใหม่ๆ ที่ตนเองชื่นชอบเพื่อเพิ่มเติมความรู้ เพราะการ “รู้ไว้ไว้ว่าใส่บาตแบกหาม” เป็นการเดิมอาวุธให้ตนเองเพื่อเป็นการเตรียมตัวสู่การประกอบอาชีพ หารายได้เพิ่มเติมแก่ตนเอง

๓. จากค่านิยมทางเพศและค่านิยมการแต่งงานที่เปลี่ยนไป

วัยรุ่นจะคบเพื่อนในลักษณะเป็นคู่รักและพัฒนาการด้วยการมีเพศสัมพันธ์ ขาดการยังคิดจึงมีเพศสัมพันธ์เร็ว การมีเพศสัมพันธ์กันตามกระแสวันสำคัญวันวาเลนไทน์ และจากแนวคิด

ของผู้ชายที่คิดว่าการมีเพศสัมพันธ์ต้องมุ่งให้ฝ่ายหญิงมีการตั้งครรภ์ เพราะเป็นการพิสูจน์ตัวเองว่ามีความเป็นชายและมีความสามารถทางเพศโดยไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบที่ติดตามมา ค่านิยมปัจเจกบุคคลที่ได้แพร่หลายไปทั่วโลกการแต่งงานและการมีครอบครัวเป็นเรื่องล้าสมัยไปก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมใหม่ๆ เช่น การอยู่ร่วมกันโดยไม่แต่งงานการมีคู่รักสำรองไว้อีกคน ปัจจุบันเรียกว่าการมี “กิ๊ก”

การแก้ปัญหา

ก) บิดามารดาควรใช้เรื่องราวของวัฒนธรรม ความเชื่อ ในการพูดคุย เล่าเรื่อง ให้คำแนะนำ เช่น การเล่าเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อเรื่อง “ผิดผี” ว่ามีความเชื่อที่เกิดจากการที่เรากระทำการผิดจารีตประเพณี ละเมิดข้อห้ามทางประเพณี เช่นการจับมือถือแขน หรือลักลอบได้เสียกันก่อนแต่งงาน หรือ หอบผ้าหนีตามกันไป เป็นการลบหลู่บรรพบุรุษของเราสืบบรรพบุรุษก็จะโกรธและแสดงความโกรธผ่านความเจ็บไข้ได้ป่วยของผู้ใกล้ชิด อาจเป็นตัวของผู้ที่กระทำผิดเอง หรือญาติพี่น้องเป็นการนำเรื่องราววัฒนธรรม ความเชื่อ มาเป็นฐานคิด ให้เด็กได้ถูกคิด เสมือนเป็นการปรามห้ามตนเองตั้งแต่ต้นเหตุ ดังองค์กรต่าง ๆ ที่ต้องมีกฎระเบียบเพื่อปรามผู้ได้บังคับบัญชาก่อนเพื่อเป็นการป้องกันการกระทำผิดที่ทำให้ผู้อื่นหรือองค์กรเดือดร้อน

ข) บิดามารดาต้องนำหลักอินทรียสังวรมาสอนตั้งแต่วัยเด็ก หลักอินทรียสังวรหรือการสำรวมอินทรีย จะตรงกับคำพังเพยที่สอนกันมาแต่โบราณว่า เป็นหญิงให้ “รักนวลสงวนตัว” หรือเมื่อยังไม่ถึงเวลาให้ “อย่าชิงสุกก่อนห่าม” หรือ “อดเปรี้ยวไว้กินหวาน” ตลอดจนสอนให้เขาเห็นความสำคัญของการมีครอบครัว เช่น เมื่อคบหากันต้อง “เข้าตามตรอกออกตามประตู” เมื่ออยู่ครองคู่กันต้องเป็น “ผัวเดียวเมียเดียว” ต้อง “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” เป็นต้น หลักธรรมนี้เป็นการสอนให้วัยรุ่นมีความสำรวมกายใจตามวัย ตามความพร้อมอันควร สอนให้รู้ให้ได้ว่าถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยับยั้งชั่งใจได้ มีสติคิดถูก-ผิด สำรวมอินทรียทั้ง ๖ ได้ หยุดการกระทำได้ ก็เสมือน “ตบมือข้างเดียวมันไม่ดัง” เป็นต้น ถ้าขณะใจตนเองที่เต็มไปด้วยความอยากนี้เสียได้ถือว่าเป็นการชนะที่ยิ่งใหญ่ของเขา ดังนั้นการนำหลักธรรมบางประการมาสอนอาจต้องใช้วัฒนธรรม ความเชื่อ เรื่องเล่า คำโบราณ คำพังเพย หรือสุภาษิตมาเป็นคำสอนประจำครอบครัวเพื่อให้รู้สึกเกรงและหวงแหนชื่อเสียงวงศ์สกุลของตนเอง

๔. จากพัฒนาการทางร่างกาย

เด็กเป็นหนุ่มสาวเร็วขึ้น เนื่องจาก การเลี้ยงดู การรับประทานอาหารที่กระตุ้นความเจริญเติบโตทางร่างกายให้ทัดเทียมกับเด็กนานาประเทศ พัฒนาการทางกายหรือทางเพศจึงค่อนข้าง

สมบูรณ์เร็วกว่าพัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจหรือความคิด วุฒิภาวะทางจิตทางอารมณ์ยังไม่พร้อมต่อการรับมือกับสิ่งกระตุ้นที่เป็นความอยาก เป็นกิเลสที่อยู่รอบตัวของวัยรุ่น

การแก้ปัญหา

ก) บิดามารดามองคนให้เป็นทั้ง “พ่อแม่และเพื่อนสนิท” พูดคุยกับเขาได้ทุกเรื่อง ต้องหัดใจเย็นและหัดทำใจเพราะเขา “โตแต่ตัว” คิดอาวูทที่เป็นปัญหาที่ถูกทำนองคลองธรรมให้ลูก เพื่อพัฒนาความคิดจิตใจอารมณ์ให้ทันพัฒนาทางกาย โดยการสอนบอกกล่าวกำกับด้วยวิธีการต่างๆ ที่ทันสมัย เมื่อไม่รู้ก็ถามแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันไป เรียนรู้ว่าลูกของตนมีความชอบหรือมีจริตไปทางใด สอนให้ลูกจริตเขาเพื่อพัฒนาความเป็น “เพื่อนสนิท” ให้สนิทมากยิ่งขึ้น จนลูกรักและไว้วางใจ ครอบครัว มีความสุขที่ได้ปรึกษาหารือ พร้อมกับบอกทางเจริญ(วัฒนธรรม)ของการดำรงชีวิตที่เป็นไป เพื่อพัฒนานคนเป็นเบื้องต้น เช่น สนับสนุนการพัฒนาจิตเป็นเพื่อนนำเขาไปปฏิบัติธรรม เป็นต้น

ข) บิดามารดาต้องฝึกให้เด็กมีความมั่นใจ และเป็นตัวของตัวเอง ให้ระมัดระวัง กิริยามารยาท การแต่งกายก็ไม่ต้องเลียนแบบการแต่งกายที่ล่อแหลม แต่งกายให้เหมาะกับวัยเหมาะสมกับบุคลิก เนื่องจากร่างกายที่โตเกินวัยแต่ใจไม่เติบโตตามกายจึงต้องฝึกให้ระมัดระวังตนเอง มั่นใจในตนเอง เด็กวัยรุ่นหลายคนที่ย่ำแย่ทำตามเพื่อน ทั้งๆ ที่ทำไปแล้วจะขัดต่อความรู้สึกของตัวเองก็ตาม เป็นสาเหตุจากที่ตนเองไม่มั่นใจและไม่เป็นของตัวเอง สิ่งเหล่านี้ต้องมาจากการฝึกหัดมาตั้งแต่เด็ก ผ่านประสบการณ์ที่ถูกเลี้ยงดูมาอย่างดีนั่นเอง

ค) การเอาชนะใจตนเอง เป็นการฝึกพัฒนาการทางอารมณ์ให้แก่เด็กให้เหมาะสมไปกับพัฒนาการทางกาย เป็นสิ่งที่เด็กควรจะได้รับ การเรียนรู้ บิดามารดาต้องฝึกฝนเด็กมาทีละเล็กทีละน้อย ให้ มีโอกาสคิด ตัดสินใจในเหตุการณ์ต่างๆ เป็นประจำ มีความยับยั้งชั่งใจใน "การทำ" กับ "การไม่ทำ" ในสิ่งที่ดี และไม่ดี การเลี้ยงดูแบบอยากได้อะไรก็ได้ อยากทำอะไรก็จะทำ เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นมีอิสระมากขึ้น ก็จะเห็นพฤติกรรมที่ไม่ยังคิดได้บ่อยๆ และบางครั้งกลับเป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้อื่นอีกด้วย

๕. การใช้ชีวิตประจำวัน

เช่น การอยู่หอพัก อยู่ห่างจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง การอยู่ด้วยกันสองต่อสอง ระหว่างชายหญิงในที่ลับตาคนการเที่ยวในสถานเริงรมย์ การเที่ยวงานปาร์ตี้ การเที่ยวต่างจังหวัด ที่มี การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการใช้สารเสพติดอาจทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ จนขาดการยั้งคิดในการกระทำ

การแก้ปัญหา

ก) วัยรุ่นควรระลึกถึงคุณค่าของผู้ที่ตนเกี่ยวข้อง การระลึกถึงเป็นเสมือนปราการด่านแรกที่จะช่วยสกัดกั้นความคิด การกระทำที่เป็นการผิดศีลธรรม ผิดจารีตประเพณี การให้เกียรติ การเคารพนอบน้อมแก่กัลยาณมิตร หรือผู้มีพระคุณ เช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์ นักบวช เพื่อนร่วมงาน คู่ชีวิต แม้แต่การให้ความรักเอาใจใส่ต่อผู้ที่อ่อนกว่า คือการบูชาทิศ ๖ ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา การกระทำเช่นนี้จะทำให้วัยรุ่นมีจิตใจอ่อนโยน เอื้ออาทร และเกรงกลัวหรือละอายต่อการที่จะกระทำสิ่งที่ไม่เป็นมงคลสิ่งที่สังคมประณามทำให้เสื่อมเสีย ขณะเดียวกันบิดามารดาควรนำหลักการบูชาทิศ ๖ มาประพฤติเป็นแบบอย่างและให้เด็กรู้จักและมีกิจกรรมร่วมในการปฏิบัติต่อทิศทั้ง ๖

ข) วัยรุ่นที่อยู่ห่างไกลบิดามารดาต้องรู้จักการครองตน รักษาตน รู้จักและรู้ทันความคิดของตนเองและผู้อื่นคือการ “รู้เขารู้เรา” ควบคุมให้ชีวิตอยู่ในทำนองคลองธรรม รู้จักการเลือกคบมิตรควรมึคคิดประจําใจ เช่น “คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล”, “รักสนุกทุกขัณันด”, “ค่าของคนอยู่ที่การกระทำ”, “คบเพื่อนชั่วก็พาไปทางชั่ว”

๖. การคุมกำเนิดที่ไม่มีประสิทธิภาพ

เช่น ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเพราะคิดว่าปลอดภัยจากโรคมกกว่าการคำนึงในผลเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์ และไม่ใช้เพราะต้องการให้เกิดการตั้งครรภ์เพื่อพิสูจน์ความเป็นชายแต่ไม่คำนึงถึงการที่ต้องรับผิดชอบเมื่อมีการตั้งครรภ์

การแก้ปัญหา

ก) วัยรุ่นควรหาองค์ความรู้จากหน่วยงานต่าง หรือจากช่องทางต่างๆ เช่น จากสื่อสิ่งพิมพ์ จากสื่อเทคโนโลยี หรือแม้แต่จากการขอรับคำปรึกษากับเพื่อน กับบุคลากรสาธารณสุข หรือบริการปรึกษาจากทางโทรศัพท์ อ่านจากหนังสือ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการนำหลักปรโตโมยะที่เป็นกัลยาณมิตรมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ได้

ข) วัยรุ่นชายต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการกระทำเช่นนี้ ควรสำรวมอินทรีย์ ๖ ด้วยเช่นเดียวกันกับฝ่ายหญิง และควรรู้ว่าหน้าที่และความรับผิดชอบในปัจจุบันขณะนั้นคืออะไร

ค) สังคม องค์กรหรือสิ่งแวดล้อมจัดกิจกรรมที่ใกล้เคียงหรือตรงกับจิตใจเขาให้มากที่สุด ใ้วัยรุ่นสามารถเข้าถึงบริการต่างๆเพื่อป้องกันปัญหาทางเพศได้เช่น การส่งเสริมบริการคุมกำเนิดที่เป็นมิตรกับคนโสด ที่ผ่านมาวัยรุ่นหรือนักเรียน นักศึกษาเดินเข้าไปซื้อถุงยางอนามัยก็จะ

ถูกมองไปในด้านลบเสมอ จึงจำเป็นต้องหาทางปรับทัศนคติในเรื่องนี้ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์
ข้อความที่น่าสนใจเช่น “รักปลอดภัย งดงามอนามัยเอาอยู่” จัดตั้งคลินิกวัยรุ่น คลินิกวัยใส
ให้บริการที่ครบถ้วนทั้งด้านความสวยงาม การดูแลสุขภาพ การคุมกำเนิดและการดูแลระบบอนามัย
วัยเจริญพันธุ์ โดยจัดแยกออกจากคลินิกปกติของผู้ใหญ่เช่นคลินิกฝากครรภ์ คลินิกนรีเวช คลินิก
วางแผนครอบครัวที่เป็นของผู้ใหญ่ เป็นต้น

ข. สาเหตุของปัญหาที่มาจากครอบครัว

๑. จากความสัมพันธ์ในครอบครัว

ชนิดของครอบครัวปัจจุบันสังคมเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงพ่อแม่ลูกครอบครัว
แตกแยก ครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูลูกที่ไม่ถูกต้องพ่อแม่มีเวลาให้กับครอบครัวและลูกน้อยลง

การแก้ปัญหา

ก) บิดา มารดา ต้องเริ่มตั้งแต่การเริ่มสร้างครอบครัว ควรมีการปฏิบัติกิจวัตรที่
เป็นกุศโลบายที่สอดคล้องสนับสนุนเสมอ ๆ กันไป เอื้ออาทร ปรึกษาปรึกษากันไปด้วยกุศโลบาย
ก็จะเป็นบิดามารดาที่มีบุคลิกอบอุ่นมั่นคง มีหลักการมีเหตุผลมีความยืดหยุ่นและให้ความไว้วางใจ
ได้ มีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ควบคุมตัวเองได้ดี ทั้งทางความคิดอารมณ์และพฤติกรรม การเป็นแบบอย่าง
แก่นุตรธิดาด้วยประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องสามัคคีกันไป นุตรธิดาก็จะเห็นแบบอย่างที่ดี ต้องบอก
ตนเองเสมอว่า“พ่อแม่เป็นอย่างไรลูกก็เป็นไปอย่างนั้น”, “ลูกไม่หล่นไม่ไถลต้น”หลักสมชีวิธรรม ๔
และหลักพรหมวิหารธรรม ๔ จึงเป็นหลักธรรมที่ผู้เป็นบิดามารดาควรประพฤติตามให้เป็นแบบอย่างแก่นุ
ตรธิดา ดังนั้นแม้จะเป็นครอบครัวเดี่ยวก็อยู่ด้วยความรัก หรือแม้ต้องแยกทางกันก็ให้นุตรธิดามี
ความสุขด้วยการปฏิบัติตามหน้าที่ของบิดามารดาที่ดี เมื่อปฏิบัติตามหลักธรรมทั้ง ๒ หมวด การ
อบรมลูกก็เป็นไปในทางที่ถูกต้องโดยปริยาย แม้จะมีเวลาน้อยในการอบรมแต่ก็เป็นเวลาแห่ง
คุณภาพเพราะบุตรธิดาได้เห็นจากการปฏิบัติซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของการสอนมาตลอด

ข) บิดามารดาจะมีความรักตามธรรมชาติต่อลูกคือ “ความรักด้วยเมตตา” เป็น
ความรักที่อยู่ในหมวดธรรม๔ คือพรหมวิหาร๔ เมื่อมีเมตตามักจะต่อทางด้วยกรุณา และมุทิตาเสมอ
ชื่นชมยินดีในความก้าวหน้าของเขา จะทำให้เขาภาคภูมิใจรู้สึกเป็นที่ยอมรับในสังคมความรักชนิดนี้
เป็นความรักที่มีแต่ให้โดยไม่มีเงื่อนไขต้องการให้ลูกมีความสุข ความรักที่พ่อแม่มีต่อลูกนี้จะคงอยู่
ตลอดไปและแผ่ไปถึงชั้นหลานด้วย สิ่งที่เราควรระวังคือการไม่รู้จักอุเบกขา บิดามารดาต้องไม่
ลำเอียงเข้าข้างคนใดคนหนึ่ง ใช้ความยุติธรรมเป็นตัวควบคุมความสมดุล การปล่อยปละละเลย

เมฆ ทอดธุระถือเป็นการวางเฉยเพราะ ใจเขาเรียกว่าอัญญุเบกขาซึ่งเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงและถือได้ว่าเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีแก่วัยรุ่น

ค) ครอบครัวควรมีการสื่อสารที่ดีต่อกัน ต่างคนต่างไว้วางใจปรึกษาหารือ หรือเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่ประสบมาให้ฟัง มีการยอมรับฟังความคิด สามารถที่ทั้งพ่อแม่และลูกจะแสดงความคิดเห็นคล้อยตามหรือขัดแย้งกันได้อย่างเป็นอันดีในบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์และพัฒนาตน

๒. จากสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว

วัยรุ่นต้องการหาเงินเพื่อใช้อุปโภคบริโภคและความสะดวกสบายอื่นๆ ที่เกินความจำเป็น หรือบางรายอาจมีปัญหาอื่นร่วมเช่นอาจเคยถูกข่มขืน ขาดตัว หรือติดสารเสพติด ครอบครัวยากจนไม่เรียนหนังสือวัยรุ่นจึงมีคู่รักตั้งแต่อายุน้อย

การแก้ปัญหา

ก) วัยรุ่นที่ใช้เงินเกินความจำเป็น วัยรุ่นกลุ่มนี้รู้แต่เรื่องอ่อย สนุกสนาน เป็นการส่งเสริมกิเลสไม่มีที่สิ้นสุดบิดามารดาต้องฝึกและพัฒนาบุตรของตนตั้งแต่วัยเด็กตั้งแต่ในครอบครัวต้องฝึกให้เขารู้จักการสำรวมอินทรีย์ หรือฝึกอินทรีย์สังวรให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กรู้ทันกับสิ่งที่มากระทบ เพื่อไม่ให้เพิ่มกิเลสหรือเพิ่มความอยากที่เกินจำเป็น อย่าให้เด็กติดอยู่แค่ความรู้สึกแฉะสวยไม่สวย ชอบใจไม่ชอบใจอย่างนี้เรียกว่าอยู่แค่กระบวนการของค้นหา ควรฝึกให้เด็กใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า มีคำสอนเกี่ยวกับสาเหตุประเดื่อนี้มากมายที่สอดคล้องกับหลักธรรมนี้สามารถนำมาสอนได้อย่างไม่น่าเบื่อ เช่น “เห็นสักแต่ว่าเห็น ได้ยินสักแต่ว่าได้ยิน”, “เห็นช้างจ้อย่าจี้ตามช้าง”, “มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจงอย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน” ฯลฯ

ข) วัยรุ่นที่ยากจนจึงไม่เรียนหนังสือ ก็ไม่ใช่เหตุที่ทำให้ต้องมีคู่รักเร็ว วัยรุ่นสามารถขวนขวายหาความรู้ หรือศึกษาด้วยวิธีอื่นได้ ขอให้มีความเพียรใฝ่หาความรู้ที่ตนชอบเพื่อประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้โดยไม่จำเป็นว่า “ชีวิตนี้จะไม่มีการพึ่งพาถ้าไม่รีบมีคู่รัก” สอนให้วัยรุ่นรู้ว่า การพัฒนาตนต้องพึ่งพาตนเองเป็นเบื้องต้น และเพียรใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาในครรลองที่ถูกที่ควร

ค. สาเหตุของปัญหาที่มาจากสังคมและสิ่งแวดล้อม

๑. จากสภาพสังคมสังคมที่เป็นสังคมบริโภคนิยม

สังคมบริโภคนิยม หรือวัตถุนิยมเน้นหรือสนับสนุนให้ข้อมูลไปในทางชวนเชื่อ กระตุ้นการบริโภค ให้เป็นไปในเชิง “เสพมากหรือบริโภคมากก็สุขมาก” จึงเกิดการแข่งขันกันบริโภคทุกเพศทุกวัย หลายครอบครัวแข่งกับเวลา แข่งขันกับครอบครัวรอบข้างเพื่อให้ทันตามกระแส บริโภคนิยมจนการดูแลคนในครอบครัวผิดทิศทาง

การแก้ปัญหา

ก) พระพุทธองค์เผยแผ่คำสั่งสอนซึ่งเป็นสิ่งที่เข้าใจได้โดยยาก พระพุทธองค์ได้ทรงยอมรับและทรงคำนึงถึงบุคคล ๔^{๒๓} ในพุทธศาสนา ว่ามีทั้งอุคฆฏิตัญญู (the genius : the intuitive) ผู้ที่พอยกหัวข้อก็รู้เปรียบดังดอกบัวที่โผล่พ้นผิวน้ำพอต้องแสงอาทิตย์แล้วก็บานในวันนี้ วิพจิตัญญู (the intellectual) ผู้รู้และเข้าใจเมื่อขยายความเปรียบดังดอกบัวที่ตั้งเสมอพื้นน้ำรอการเบ่งบานในวันรุ่งขึ้นเนยยะ (the trainable) ผู้รู้และเข้าใจเมื่อชี้แจงแนะนำอบรมอย่างค่อยเป็นค่อยไป เปรียบดังดอกบัวที่จมอยู่ใต้ผิวน้ำรอเวลาที่จะเบ่งบานในวันที่สามหรือวันต่อไปและปทปรมะ (an idiot) คือผู้อุปปัญญาสอนให้รู้ได้แต่เพียงตัวบทหรือพยัญชนะหรือถ้อยคำไม่อาจเข้าใจจริงคือความหมาย ดังนั้นบิดามารดาต้องยอมรับความสามารถของลูก เข้าใจและสนับสนุนภาคภูมิใจในความสามารถด้านอื่นๆ ของลูก ไม่เร่งรัด ไม่บังคับ ไม่แข่งขันกับครอบครัวรอบข้างโดยไม่ดูความสามารถของลูก ต้องเข้าใจและสำเหนียกอยู่เสมอว่าแต่ละคนมีความถนัด และรู้ในเรื่องที่แตกต่างกันไป ไม่มีความเท่าเทียมกันทั้งหมดได้ทุกคน ถ้าไม่กระทำเช่นนี้จะเป็นการผลักไสลูกให้แข่งขันกันเข้าสู่ระบบบริโภคนิยมโดยไม่มีคุณธรรมจริยธรรมประจำตนท่าน ว.วชิรเมธี^{๒๔} กล่าวว่าทุกคนบนโลกนี้ไม่มีใครที่ใช้ไม่ได้ทุกคนใช้ได้หมดแต่บิดา มารดา ต้องมีปัญญาที่จะสามารถมองเห็นความใช้ได้ของลูกนั่นคือการคิดเชิงบวกต่อลูก

ข) ครอบครัวต้องมีวัฒนธรรมที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน ยอมรับบนพื้นฐานของความรักความผูกพันความถูกต้องเชิงเหตุผลและเชิงคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กเกิดความรู้สึกที่เป็นธรรม การได้รับการยอมรับจากบุคคลภายในบ้าน เป็นเหตุจูงใจให้เด็กกระทำ ความดีมากขึ้นๆ เพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับจากเพื่อน จากครูและคนอื่นๆ

^{๒๓} พระเทพเวที (ประยูร ธมฺมปุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, หน้า๑๔๓.

^{๒๔} พระมหาสุชาติ (ว.วชิรเมธี), ความขัดแย้งในครอบครัวและการเยียวยาด้วยความรัก ใน รักแท้คือกรุณา, (กรุงเทพฯ:สนพ.สุภา, พุทธกิจขณ ๒๕๕๑), หน้า๔๘.

ค) บิดามารดาเลี้ยงดูลูกควรเน้นที่ความรู้สึภายในด้วย เช่น เรื่องความดีงามของเขา อย่าเน้นแต่เรื่อง ภายนอก ของเขา เช่น เรียนเก่ง รูปหล่อ สวยหน้าตาดี เล่นกีฬาเก่ง ฯลฯ แต่ไม่เคยพูดถึง ความดี คุณธรรม จริยธรรม เด็กเหล่านี้โตขึ้นจะหลงอยู่กับโลกภายนอกตัวเขา สังคมปัจจุบันจึงเต็มไปด้วยคนที่วัตถุนิยม บริโภคนิยม แต่จิตใจอาจว่างเปล่าอยู่ลึกๆ ตลอดเวลาได้

๒.เทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์

การแพร่ระบาดของสื่อลามกและยาเสพติดความฟุ้งเฟ้อทำให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ล่อแหลมและไม่เป็นระบบแก่วัยรุ่น มีการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารออนไลน์อย่างเสรีและใช้ไปในทางที่ผิดจึงเกิดการเลียนแบบได้ง่าย

การแก้ปัญหา

ก) วัยรุ่นต้องรู้เท่าทันสื่อที่ตนเองใช้ ไม่ตกเป็นทาสของการใช้สื่อต้องมีความพอเหมาะพอดีแก่เวลา หน้าที่ความรับผิดชอบต่อวัยของตน ไม่ควรนำตนเข้าไปอยู่ในกลุ่มคนที่สังคมจัดไว้ว่าเป็นกลุ่มที่ไม่ใช่สติปัญญาแต่ “ตกเป็นทาสของสื่อ”

ข) บิดามารดาต้องฝึกฝนเด็กมาทีละเล็กทีละน้อย เรื่องการเอาชนะใจตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กควรจะได้รับการเรียนรู้ ควรให้เด็กได้รับโอกาสที่จะทดสอบผ่านในการเอาชนะตัวเอง และให้คำชื่นชมหรือกำลังใจ ต่อการที่เขาควบคุมพฤติกรรม อารมณ์ได้

ค) บิดามารดาต้องมีทางออกที่หลากหลาย ให้เด็กหลายๆรูปแบบตามความสนใจตามความสามารถ เช่น กีฬา ดนตรี งานอดิเรก สังคม ศิลปะ ฯลฯ การมีทักษะหลายๆ อย่างเป็นสิ่งที่ดีของลูกและควรให้ความสนับสนุน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เสริมทักษะในการเข้าสังคม การปรับตัว และการเบี่ยงเบนไม่ให้หลงมัวเมาในอบายจากเทคโนโลยี

ง) สังคม องค์กร สิ่งแวดล้อม ต้องมีกิจกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ที่ดีโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น สถานศึกษาต้องให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้องสร้างความตระหนัก /การสร้างทักษะชีวิต ในเรื่องเพศศึกษา อนามัยเจริญพันธุ์ เช่น การจัดรณรงค์ “NO Sex ในวัยเรียน” รณรงค์ทั้งโดยกิจกรรม และทางสื่อออนไลน์เป็นต้น

จ) จัดค่ายเยาวชนคุณธรรมให้เป็นประจำสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มตัวอย่างเยาวชนคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมและหวังผลให้เป็นแบบอย่างหรือเป็นแรงบันดาลใจให้แก่รุ่นน้อง

จึงเห็นได้ว่าทางออกของปัญหาการตั้งครุฑในวัดนั้นไม่ได้สำเร็จด้วยบุคคลเพียงคนเดียวหรือเพียงกลุ่มเดียว แต่อย่างไรก็ตามถ้าวัดนั้นไม่แก้ไขที่ตน ไม่ฝึกตนเอง ไม่วิเคราะห์กายและใจของตน บุคคลองค์กรสังคมที่แวดล้อมแม้กระทั่งครอบครัวก็ไม่สามารถช่วยแก้ไขหรือประคับประคองวิธีการดำเนินชีวิตของวัดที่ประสบปัญหาการตั้งครุฑไม่พึงประสงค์ หรือการตั้งครุฑก่อนวัดอันควรให้อยู่ในครุฑที่เป็นกุศลธรรมได้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นหลักการที่ช่วยทุกฝ่าย ใช้ได้ทั้งการป้องกันก่อนที่จะเกิดและแม้เกิดปัญหาขึ้นก็มีหลักธรรมหรือมีคำสอนที่ช่วยประคับประคองให้การแก้ไขปัญหานั้นไปโดยการเอื้ออาทร ให้ความรักและเมตตาแก่ทุกฝ่าย ประคับประคองให้วัดที่พลาดพลั้งได้มีวิถีชีวิตอยู่ในสังคมได้

จากหลักธรรมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหลักธรรมะที่ใช้กับตัวของวัดเอง หรือธรรมะที่บิดามารดาควรนำมาใช้กับชีวิตครอบครัว และธรรมะที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาใช้นั้นทั้งหมดนี้สรุปรวมความลงในหลักการคิด (concept) ที่ว่าการที่จะบรรลุถึงความสำเร็จและงอกงาม และบรรลุถึงจุดสูงสุดในการพัฒนาตนเองต้องคำนึงถึงเหตุปัจจัย ๒ ประการ^{๒๕} คือเหตุปัจจัยภายใน และเหตุปัจจัยภายนอก ปัจจัยทั้ง ๒ ประการเป็นปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิซึ่งเป็นต้นทางของความดีงามทั้งปวง

ปัจจัยภายในนั้นได้แก่โยนิโสมนสิการเป็นตัวหลักการใช้ปัญญา อยู่เหนือระดับศรัทธา เป็นการฝึกใช้ความคิดอย่างถูกวิธี อย่างมีระเบียบ รู้จักคิดวิเคราะห์ เช่น หลักธรรมในหัวข้ออรรถ๓ หรืออิทธิบาท ๔ โดยเฉพาะในข้อจิตตะ วิมังสา เป็นข้อธรรมที่ใช้โยนิโสมนสิการนั่นเอง ครอบคลุมการนึกคิดตั้งแต่การดำรงชีวิตจนถึงหลักศีลธรรมและความเป็นจริงที่เป็นปรมัตถะธรรม จึงเป็นการฝึกคิดตั้งแต่ระดับที่ช่วยให้เกิดโลกียสัมมาทิฐิ จนถึงโลกุตระระมุงกำจัดอวิชชาโดยตรง และมุงสกัดหรือบรรเทาตัดหน้า บุคคลจึงต้องฝึกใช้ความคิดอย่างถูกวิธีด้วยตนเองให้ได้จึงจะก้าวหน้าไปถึงที่สุด

ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ปรโตโมฆะหรือกัลยาณมิตรซึ่งหมายถึงมิตรที่ดีตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่ดี ปัจจัยทั้งสองประการนี้ย่อมสนับสนุนซึ่งกันและกันคือผู้ที่ปัญญายังไม่แก่กล้าย่อมต้องอาศัยให้ผู้อื่นแนะนำสั่งสอนเป็นการเริ่มต้นด้วยศรัทธาต่อผู้ที่ป็นกัลยาณมิตรนั้น กัลยาณมิตรมิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลผู้เฝ้ายามพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ

^{๒๕} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม(ฉบับปรับปรุงและขยายความ), หน้า๒๑๑-๒๑๒, ๒๑๓-๒๑๕.

ซึ่งแจ้งชักจูงช่วยบอกช่องทาง หลักธรรมในหัวข้อการคบมิตรแท้มิตรเทียม การละอบายมุข พรหมวิหาร๔ บุคคล๔ การสำรวมอินทรีย์๖ และการบูชาทิศทั้ง ๖ เป็นการปฏิบัติที่นำมาซึ่งปรโตโมฆะ หรือกัลยาณมิตรที่ดี

จึงเห็นได้ว่าคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่โยงใยเกี่ยวเนื่องถึงกัน ในบทธรรมะ บทหนึ่งๆเมื่อประพาดปฏิบัติ ก็โยงไปใช้ได้กับอีกบทหนึ่งและอีกบทนั้นยังมีข้อธรรมอื่นเป็นองค์ประกอบ ทำให้สามารถประยุกต์ข้อธรรมที่เพิ่มเติมขึ้นมาใช้ในประเด็นอย่างแตกแขนงได้อีก ดังนั้นในปัจจุบันแม้ปัญหาต่างๆ ของเด็กวัยรุ่นที่ยังคงระดับของความรุนแรง การป้องกันและแก้ไขโดยตัวของวัยรุ่นเอง โดยบิดามารดาและโดยภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งจากโรงเรียน ชุมชนจิตแพทย์ เด็ก และความรับผิดชอบของประชาชนในสังคม หากประยุกต์ใช้วิธีการต่าง ๆ บูรณาการร่วมกัน โดยใช้หลักคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน หรือนำมาเป็นหลักการในการสอนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะช่วยป้องกันปัญหาได้ตั้งแต่ต้นเหตุ และช่วยแก้ไขปัญหายังคงมีตามมาได้อย่างนุ่มนวลไม่ทำให้วัยรุ่นต้องมีวิถีชีวิตที่บอบช้ำ ที่ต้องเก็บตัวทำร้ายตัวเอง หรือก้าวร้าวทำร้ายผู้อื่นใกล้ชิด สังคมกลายเป็นสังคมที่เสมือนสังคมเจ็บป่วย การนำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้อย่างถูกวิธี ถูกความหมาย และมีศิลปะมีกลยุทธ์ในการใช้ที่เป็นไปทางกุศโลบายก็จะได้ประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างยั่งยืน